

Rapport van deputaten evangelisatie

Inhoud

	1. Inleiding	2
5	2. Waarheen?	3
	2.1. Inleiding	3
	2.2. Sterktes en zwaktes	4
	2.3. Instellen op zendingssituatie	6
	3. Werkzaamheden	9
10	3.1. Inleiding	9
	3.2. Beleid	10
	3.3. Aanbod	10
	CGK-MissieMeter	10
	Missionair Leertraject	11
15	Format missionaire kerkvisitatie	12
	Leergemeenschap pionieren	12
	Advisering	14
	3.4. Partners	14
	Theologische Universiteit Apeldoorn	14
20	Deputaten diaconaat en zending	15
	Deputaten kerkorde en kerkrecht	15
	Andere kerken	17
	Andere organisaties	17
	3.5. Opdrachten en uitvoering	19
25	3.5.1. Inleiding	19
	3.5.2. Uitvoering Opdracht 1.2	20
	Inventarisatie	20
	Overwegingen	21
	Voorstel	22
30	Heilige doop	22
	Heilig Avondmaal	23
	Kerkvisitatie	23
	3.5.3. Uitvoering opdracht 2.1 en 2.2	24
	3.5.4. Uitvoering opdrachten onder 3	24
35	3.5.6. Uitvoering opdrachten onder 4	24
	3.5.7. Uitvoering opdrachten onder 5	25
	3.6. Rapportage PZG	25
	4. Organisatie	25
	4.1. Inleiding	25
40	4.2. Herstructurering	25
	4.3. Instructie	26
	4.4. Financieel	26
	Toelichting periode 2017-2019	26
	Toelichting periode 2020-2022	26
45	Begroting 2020-2022	27
	5. Voorstellen	28
	Bijlage A - impressie expertmeeting 27-6-2018, TUA	30
	Inleiding	30
	Vragen	30
50	Toekomst	30

	Ten slotte	31
	Bijlage B - voorstel voor herziening bijlage 1.18 (art. 21) kerkorde	32
	Instructie voor deputaten evangelisatie	32
	Preambule	32
5	Artikel 1	32
	Artikel 2	32
	Artikel 3	32
	Artikel 4	32
	Artikel 5	32
10	Artikel 6	32
	Bijlage C - inventarisatie formulieren pioniersplekken	34
	Inventarisatie gebruik formulieren	33
	Overzicht gebruik formulieren	33
	Diverse reacties	33
15	Aanvullende notitie	36

1. Inleiding

20 *'Naar Gods woord is de kerk wezenlijk een gezonden kerk, ook in eigen land. Elke kerkenraad, classis en synode heeft de roeping om de uitbreiding van Gods Koninkrijk met woord en daad te bevorderen en daarvoor zoveel als nodig is arbeiders en middelen in te zetten. En elke gemeente is geroepen om, op de plek waar God roept, de grote daden van God te verkondigen (1 Pet. 2:9) en haar licht zo te laten schijnen voor de mensen, dat zij haar goede werken zien en de Vader verheerlijken (Matth. 5:16).'*

25 (Voorstel nieuwe instructie deputaten evangelisatie, zie bijlage B)

Voor het eerst in de geschiedenis van ons land rekent minder dan de helft van de Nederlandse bevolking zich tot een religieuze groep.

30 Deze cijfers van oktober 2018 kwamen misschien niet als verrassing. Wel bepaalden ze ons bij de nieuwe werkelijkheid waarin de kerken in Nederland terecht zijn gekomen. Je bent vreemd als je aanhanger bent van een religie - helemaal als je jezelf binnen dat veelkleurige palet gereformeerd wil noemen.

35 Al jaren bezinnen deputaten evangelisatie zich op de invloed van dit veranderende landschap en de wijze waarop evangelisatie plaats moet vinden. Steeds meer groeide het besef dat dit alles niet alleen van invloed is op evangelisatie alleen, maar dat de vragen bij evangelisatie sterk verbonden zijn met de vragen die spelen bij ons kerk-zijn als geheel.

40 In dat kader organiseerden deputaten een expertmeeting op 27 juni 2018. De centrale vraag was: als deze ontwikkelingen zich doorzetten, hoe ziet dan de kerk er over 25 jaar uit? En wat betekent dat voor de beslissingen die wij vandaag moeten nemen?

45 Verschillende gremia werden uitgenodigd om mee te denken. Vertegenwoordigers van deputaten kerkorde en kerkrecht, deputaten zending, deputaten diaconaat, deputaten onderlinge bijstand en advies, commissie kleine kerken, commissie ambt en het curatorium waren aanwezig. Het werd een dag waarin zorgen en vragen werden gedeeld. Hoe vorm je een gemeente op een dorp waar nog maar een paar mensen samenkomen rondom het Woord? Wat is er minimaal nodig om echt kerk te zijn? Hoe verhoudt zich dat tot de minimumeisen die nu aan een gemeente gesteld worden? Wat betekent dat voor de rol van de ambten? Krijgen ouderlingen een grotere rol in de lokale gemeente en predikanten meer

regionaal? Kerkbreed was er sprake van een sterk urgentiebesef. Maar ook bleek deze dag opnieuw dat God en zijn leiding in al onze vragen de enige toevlucht is. Het is de Heilige Geest die ons leidt door middel van Woord en gebed en ons vult met hoop.

- 5 Er kwamen vragen op tafel waar de kerken ook vandaag al mee aan de slag moeten. Vragen waarin deputaten evangelisatie zich geroepen weten in de zoektocht naar antwoorden. Maar ook vragen die te groot zijn voor de tafel van deputaten evangelisatie alleen. We hopen van harte dat we als gezamenlijke kerken in een houding van afhankelijkheid onder Gods leiding op zoek gaan naar de weg die de Hewijst met het oog
10 op de toekomst van zijn kerk!

In dit rapport laten we u onder andere delen in het denkproces van deputaten rondom deze vragen. We geven aanzetten om hiermee in de breedte van de kerken verder in gesprek te komen.

15

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 geven deputaten hun visie op de missionaire situatie waarin we ons bevinden en welke uitdagingen dat voor onze kerken met zich meebrengt.

- 20 In hoofdstuk 3 geven we een overzicht van de werkzaamheden die deputaten in de afgelopen periode op zich hebben genomen.

In hoofdstuk 4 stellen deputaten een gewijzigde instructie voor (bijlage 1.18 K.O.) m.b.t. hun werkzaamheden en doen zij voorstellen voor de gewenste herstructurering van de organisatie van het deputaatschap.

Hoofdstuk 5 vormt de afronding van dit rapport met voorstellen aan de GS.

25

2. Waarheen?

2.1 Inleiding

- Deputaten evangelisatie hebben de opdracht om de kerken te helpen invulling te geven aan hun missionaire roeping. Het ligt daarom voor de hand dat deputaten goed zicht proberen te krijgen op het geestesklimaat waarin de kerken leven. Ook nemen deputaten kennis van missionaire ontwikkelingen in beleid en praktijk in andere kerken. Met name de Protestantse Kerk in Nederland is op dit gebied sterk in beweging. Tenslotte willen deputaten in hun dienst aan de kerken aansluiten bij wat elke kerk in haar eigen context nodig heeft.

35

Wie de samenhang van deze grootheden - samenleving, andere kerken en de CGK als een kleine stip op de kaart¹ - bestudeert, ziet een complex patroon dat zich nauwelijks in kaart laat brengen. Wel nemen deputaten daarbij ontwikkelingen waar die niet alleen nadere bestudering vergen, maar ook roepen om bewustwording van, urgentiebesef bij en
40 beleidsontwikkeling door de kerkelijke vergaderingen.

In dit hoofdstuk schetsen deputaten enkele van zulke ontwikkelingen. De vraag is vervolgens ‘waarheen?’ Waar zijn de CGK naar op weg bij ongewijzigd beleid? Is het

¹ De Protestantse Kerk in Nederland telt 1.850.000 leden, verdeeld over 1.572 gemeenten (<https://www.protestantsekerk.nl/over-ons>, geraadpleegd 16-1-2019). Voor de CGK zijn dat respectievelijk 72.394 leden en 185 gemeenten (Jaarboek CGK 2018, p.182). Nederland telt 17.292.000 inwoners (<https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/bevolkingsteller>, geraadpleegd 16-1-2019). De CGK maken 0,4% uit van de Nederlandse bevolking en hebben 3,9% van het ledental van de Protestantse Kerk.

denkbaar, mogelijk of zelfs noodzakelijk om als kerken een ander beleid te voeren en andere prioriteiten te leggen?

Deputaten zijn zich ervan bewust dat hiervoor een omvattende benadering nodig is, die niet slechts door een of enkele deputaatschappen kan worden voorgesteld, zeker niet alleen door deputaten evangelisatie. Wat nu volgt kan daarom slechts een bescheiden aanzet tot gedachtenvorming zijn, waarmee deputaten de GS willen dienen.

In paragraaf 2.2 geven deputaten een sterkte-zwakke analyse van het missionaire werk van de kerken. Paragraaf 2.3 geeft in de vorm van stellingen mogelijke beleidsrichtingen aan om het missionaire werk van de kerken te versterken.

In hoofdstuk 5 doen deputaten voorstellen aan de GS waarmee zij terugkomen op de in dit 2e hoofdstuk ontwikkelde gedachten, zie hiervoor met name besluitvoorstel 2.

15 2.2 Sterktes en zwaktes

De Protestantse Kerk zette met twee nota's, *De hartslag van het leven* (november 2011) en *Kerk 2025* (januari 2016) een nieuwe koers uit waarmee deze kerk met minder organisatorische ballast terug naar de kern wilde. Naast reorganisatie van kerkelijke structuren, brachten gedurfde keuzes in bezuinigingen en inzet van vrijgekomen middelen voor de missie een bloeiende Leergemeenschap Pionieren² voort, met op dit moment meer dan 120 pioniersplekken.³ Deze ontwikkelingen maakten regelingen nodig voor de nodige inbedding en vrijheid van deze pioniersplekken. Hiervoor werden voorstellen gedaan in de nota *Mozaïek van kerkplekken* (december 2018).⁴

25 Het is duidelijk een sterke kant van het beleid in de CGK (dat ook erkenning vindt in de nota's van de Protestantse Kerk) dat in het verleden al kerkordelijke regelingen in het leven geroepen werden om missionaire initiatieven te accommoderen. Te denken valt aan het vormen van zendingsgemeenten en aan de evangelist naar art. 4 K.O. als bijzonder dienaar van het Woord.

30 Een andere sterkte, om dankbaar voor te zijn, is dat er op dit moment 26 duurzame initiatieven binnen de CGK bestaan met een missionaire intentie⁵, hetzij met de nadruk op

² Vgl. [Www.lerenpionieren.nl](http://www.lerenpionieren.nl)

³ 'Kerk 2025 is het beleidsplan van de generale synode voor de Protestantse Kerk in de komende tien jaar. Daarin worden de beleidslijnen uit de laatste visienota 'De hartslag van het leven' (2012) verder doorgetrokken. De kern van Kerk 2025 kan worden samengevat in de woorden 'terug naar de kern' (back to basic). In een krimpende kerk, komt het aan op een krachtige concentratie op de kernen van kerk-zijn en het overboord gooien van bestuurlijke ballast die ons hindert om de vreugde van het evangelie te ervaren en met anderen te delen. De organisatorische vereenvoudiging die daarmee gepaard zal gaan, moet daarom gericht zijn op transparantie (tot op de kern van kerk-zijn), eenvoud en ruimte. Kort gezegd: van vergaderen naar ontmoeten.', <https://www.protestantsekerk.nl/thema/kerk2025/>, geraadpleegd 16-1-2019.

⁴ Zie Rene de Reuver, Martijn Vellekoop, *Mozaïek van kerkplekken*, december 2018, <https://www.protestantsekerk.nl/download7969/Conceptnota%20Moza%C3%AFek%20van%20kerkplekken%20-%20dec%202018.pdf>, geraadpleegd 16-1-2019

⁵ Missionair wordt in dit rapport opgevat als *integrale* missie, zodat diaconaat en evangelisatie beiden onder dit begrip vallen.

diaconaat (demonstration) of evangelisatie (proclamation).⁶ In verhouding tot het aantal pioniersplekken binnen de Protestantse Kerk (120+) is dit relatief een groot aantal.⁷

Er is nog een sterke kant aan te wijzen in het missionaire werk van de CGK. Na een periode van stichting en ontwikkeling van zendingsgemeenten (ruwweg vanaf het jaar 5 2000), hadden deputaten de indruk dat het merendeel van de kerken minder tot intentioneel missionair werk kwam, laat staan dat dat expliciet gericht was op de vorming van zendingsgemeenten. Echter, sinds het gewijzigde beleid van deputaten ten aanzien van nieuwe initiatieven (niet meer subsidie-gestuurd, maar sterker gericht op inhoudelijke begeleiding) en de participatie van deputaten in de Leergemeenschap Pionieren van de 10 PKN, lijkt de belangstelling van de kerken voor het stichten van pioniersplekken aan te trekken; in 2018 en 2019 werd met 16 kerken contact gelegd in het kader van pionieren (hierover elders in dit rapport meer).

Hoezeer deputaten zich ook verheugen in deze sterke kanten, er zijn ook zwaktes aan te 15 wijzen die de missionaire roeping van de kerken belemmeren:

1. *Luisteren.* Deputaten merken dat kerken moeite hebben om te luisteren naar de eigen context. Het maakt veel verschil of die context wordt bevolkt door hoogopgeleide jonge mensen of recente immigranten met moslimachtergrond. Kerken lijken zich soms nauwelijks bewust te zijn van de diversiteit in benadering die vereist is voor 20 verschillende groepen mensen. Zenden (d.m.v. het verspreiden van lectuur of het organiseren van evenementen) ligt voor veel kerken meer voor de hand dan luisteren, met als gevolg dat de uitgezonden boodschappen niet resulteren in relaties en vruchtbare contacten.
2. *Zelfverstaan predikanten.* De voorgangers die deputaten ontmoeten, vinden het vaak 25 lastig om met een overvolle weektaak leiding te geven aan het missionaire werk van de gemeente. Bovendien lijken onze predikanten vooral opgeleid te worden voor de in veel plaatsen van ons land achterhaalde situatie van het corpus christianum, om binnenkerkelijk als herder en leraar te werken. Dit sluit aan bij het verwachtingspatroon van de gemeente. Predikanten zijn lang niet altijd voldoende 30 toegerust voor de missionaire roeping van zichzelf en van de gemeente. Of zij leggen in hun werk daar niet de prioriteit. Hun zelfverstaan is dan ook meer de herder en leraar dan de zendeling, terwijl voor die laatste roeping in de Nederlandse context eerder meer dan minder aanleiding bestaat. De vraag laat zich stellen of de herder en leraar enerzijds en de zendeling anderzijds vruchtbaar te combineren zijn in een 35 persoon, of dat er in de praktijk meestal gedifferentieerd zal moeten worden in 'dominee' en 'evangelist'. In elk geval zou het mogelijk moeten zijn dat de 'dominee' in zelfverstaan, opleiding en toerusting enige trekken van de zendeling gaat vertonen en zo de gemeente kan voorgaan in het gehoor geven aan de missionaire roeping.
3. *Kleine kerken, kerksluiting.* Deputaten zien met enige regelmaat (relatief) kleine 40 kerken hun deuren sluiten. Als er al verlangen is naar een missionaire impuls van het klein geworden kerkelijke leven, wellicht met hulp van buiten, dan is dat vaak gericht op het weer 'vol krijgen' van de kerk. Missie is dan instrument tot 'restauratie' van de vertrouwde manier van kerk-zijn, terwijl het de vraag is of er geen 'nieuwbouw' nodig is om kerk te zijn voor hen die missionair bereikt kunnen worden. De vraag is

⁶ Zie <https://cgk.nl/project/pioniersplekken>, geraadpleegd 16-1-2019.

⁷ Rato pioniersplekken CGK:PKN = $100\% \times 26/120 = 22\%$. Een beduidend hoger percentage dan gezien het geringere aantal kerken en leden van de CGK verwacht mocht worden (rato kerken CGK:PKN = $100\% \times 185/1.572 = 12\%$; rato leden CGK:PKN = $100\% \times 72.394/1.850.000 = 3,9\%$).

gerechtvaardigd of kerken die een in hun beleving kritische ondergrens van leden naderen, niet voortijdig hulp zouden moeten vragen en krijgen van het kerkverband met deze 'nieuwbouw' gestalte te laten krijgen, zodat de missionaire roeping vervuld kan (blijven) worden door de gemeente.⁸

- 5 4. *Interne problematiek*. Deputaten maken kennis met kerken wier energie vooral opgaat aan interne discussies over allerlei zaken, zoals bijvoorbeeld of er vernieuwing gezocht moet worden in het kerk-zijn (liturgie) of juist een behoudende koers gevolgd moet worden. Een missionair verlangen kan geheel verlamd worden door dergelijke discussies.
- 10 5. *Mensen en middelen*. Deputaten zien bij weinig kerken een intentionele missionaire inzet door middel van het toewijden van mensen en middelen. De missie is niet zelden sluitstuk van de begroting; dat wat er overblijft na aftrek van rente, aflossing, salarissen, honoraria en afdrachten. Door deze prioriteitstelling is het zelfs voor grote gemeenten moeilijk om bijvoorbeeld een evangelist te onderhouden, of op andere manieren substantieel te investeren in de missie van de kerk.
- 15 6. *Ecclesiologie*. Deputaten treffen bij hun werk in de kerken een theologie aan die de gemeente als object van het kerkelijk werk ziet. Voor missie komt, in dit denken, pas ruimte nadat het gemeentelijk leven helemaal 'op orde' is. Dat de kerk instrumenteel is in Gods heilshandelen, met alle implicaties daarvan voor het kerk-zijn, leeft nog te weinig.
- 20 7. *Cultuuranalyse en prediking*. Deputaten vragen zich af of de prediking in de kerken in voldoende mate een antwoord geeft op de seculiere verhalen voor zingeving die in omloop zijn in onze samenleving. Zelfontplooiing, autonomie, vrijheid zijn als moderne afgoden te karakteriseren, waarvan op duizend manieren wordt 'verkondigd' (reclame-uitingen, sociale media) dat die het ware geluk brengen, terwijl zij in werkelijkheid slechts slavernij veroorzaken. Missionaire prediking voor een westerse, seculiere context, zou wel eens juist voor de eigen gemeente heilzaam kunnen zijn, en tegelijkertijd dienstbaar aan het bereiken van hen die Christus nog niet kennen.
- 25 8. *Verlangen*. Het verlangen om als kerk missionair vruchtbaar te zijn kan sterven. Vruchteloze pogingen uit het verleden, tegenstand in de gemeente of van de kerkenraad, gebrek aan ondersteuning in gebed, mensen en geld, weerbarstigheid bij het leggen van contacten met niet- of andersgelovigen kunnen daar allemaal debet aan zijn. Er is een geestelijke houding, een spiritualiteit nodig, die het uthoudt in woestijn en in ballingschap.
- 30
- 35

2.3 Instellen op zendingssituatie

Deze genoemde zwaktes belemmeren de missie van de kerken. Ze zijn uiteraard niet op te lossen vanuit een oppervlakkig maakbaarheidsdenken. Wel zouden de kerken zich in hun

⁸ In de afgelopen 25 jaar zijn er diverse kleinere gemeenten opgeheven. Deputaten hebben de indruk dat in de laatste fase van bestaan de zorg bij de gemeenteleden ligt. Doorgaans is er in de slotfase temidden van alle gevoelens van verlies geen ruimte voor een (sterk missionair gerichte) 'doorstart', ook niet wanneer in de classis stemmen opgaan om dit toch vooral te proberen. Toch zijn er ook voorbeelden van gemeenten die wél tot een missionaire herplant kwamen, zoals Alkmaar, Amsterdam-Noord en Rotterdam-Charlois. Voor zover deputaten konden nagaan, werden in de afgelopen decennia de volgende gemeenten opgeheven, zonder 'doorstart': Bussum, De Krim, Den Haag-Centrum, Heerenveen, Klundert, Lutjegast, Nieuw-Amsterdam, Schiedam, Valthermond, Vlissingen, Wormerveer en Zwartsluis. In deze opsomming werden fusies of constructies met wijkgemeenten a.g.v. teruglopende ledentallen nog buiten beschouwing gelaten.

beleid adequater kunnen instellen op de zendingssituatie waarin zij steeds meer geroepen worden te functioneren.

5 De ervaring uit het verleden, met het mogelijk maken van zendingsgemeenten en van de benoeming van evangelisten naar art. 4 K.O., heeft de mogelijkheid daarvan aangetoond. En ook de missionaire ontwikkelingen in de Protestantse Kerk laten zien dat het beleid van kerkelijke vergaderingen een belangrijke faciliterende rol speelt.

10 In lijn met de opdracht van de GS van 2016⁹ hebben deputaten zich bezonnen op de wijze waarop de missionaire ontwikkeling van de kerken gediend zou kunnen zijn. De uitkomst van dit denkproces vatten deputaten in de volgende toegelichte stellingen samen (in hoofdstuk 5 wordt naar aanleiding hiervan een voorstel tot opdracht geformuleerd):

15 1. Christus is in deze wereld bezig zijn heil tot stand te brengen, waarbij Hij de kerk gebruikt. Hij deelt zijn vrede uit en zendt de zijnen, zoals Hij zelf gezonden werd door de Vader (Johannes 20:19-22). Gehoorzaam gaan in zijn opdracht: 'ga uit', geeft ontspanning en bevrijdt van de dwang van methodieken.

Stelling: Een kerk die meer nadruk legt op de vrede die in Christus gevonden wordt, dan op de zending door Hem is even tegenstrijdig als de kerk die zich gezonden weet, zonder aandacht te geven aan de ontvangen vrede.

20 2. Doorgaans ligt het werk van diakenen en evangelisatieouderlingen op twee gescheiden terreinen. Diaconaat en evangelisatie kunnen zelfs als elkaars vijanden worden gezien, in die zin dat diaconaat 'onbaatzuchtig' is en evangelisatie gericht is op geloof en bekering.

25 *Stelling: Diakenen en evangelisatieouderlingen dienen eendrachtig samen te werken in het besef dat de missie van de plaatselijke gemeente een 'integraal' karakter heeft, waarin daad en Woord wel te onderscheiden maar niet te scheiden zijn (vgl. Mat. 5:16).*

30 3. Gemeenteleden in Nederland werken vaak als individu voor allerlei goede doelen. In andere werelddelen werken christelijke kerken vaker als *gemeenschap* voor diaconale doelen of projecten. Bijvoorbeeld: een gemeente in Zuid-Amerika houdt een weeshuis voor de stad in stand en heeft als gemeenschap zo een onmiskenbare functie. In Nederland treedt de christelijke gemeente doorgaans niet vaak zo als gemeenschap naar buiten.

35 *Stelling: Gemeenteleden zouden veel meer als samenhangende gemeenschap present in de samenleving moeten zijn. Zo kan de gemeente als schepping van Woord en Geest licht verspreiden.*

40 4. De prioriteitenstelling van kerken in de besteding van middelen is doorgaans gericht op de instandhouding van het eigen gemeentelijke leven, min of meer los van de context. Hierdoor is het vaak moeilijk om evangelisten aan te stellen die kunnen leven van de dienst in het Koninkrijk. De kerken kunnen ook niet of nauwelijks inspelen op veranderingen in de bevolkingssamenstelling die het raadzaam maken op een andere plaats samen te komen. In andere werelddelen prioriteert de kerk soms geheel anders: in Brazilië kiest een kerk er om missionaire redenen voor een gebouw te huren, en zo gemakkelijk te kunnen verhuizen als demografische ontwikkelingen dat nodig maken. In de V.S. kiest een kerk om missionaire redenen er voor om elders een wijkgemeente te stichten met een deel van de gemeente. Vele kerken in de wereld kennen het systeem

45

⁹ Met name in opdracht 5.1: 'met betrekking tot de missionaire roeping van de kerken deputaten op te dragen: zich voortdurend te blijven bezinnen op de wijze waarop de missionaire roeping binnen onze kerken in wederkerigheid gestalte dient te krijgen'.

van de 'tienden', waardoor veel evangelisten of zendelingen kunnen worden uitgezonden.

Stelling: kerken zouden hun middelen moeten prioriteren en deze geleidelijk laten groeien tot een missionair budget van bijvoorbeeld 15% van het totaal. Zij zouden structureel mensen met de benodigde gaven uit moeten zenden voor missionaire initiatieven in binnen- en buitenland. De plaats van samenkomst dient mede door missionaire overwegingen bepaald te worden.

- 5
10
5. Classes hebben het vaak erg druk met het behandelen van de lopende zaken. Ook zijn kerken soms zo ver van elkaar gelegen dat er meer verwacht wordt van lokale samenwerking met andere kerken, dan van het classicale verband. Door deze en andere redenen zijn de meeste classes niet bezig met een missionaire visie voor het gehele classicale ressort.

Stelling: Classiskerken dienen elkaar met gebed, mensen en middelen te steunen om zo missionaire initiatieven te nemen in het ressort van de classis. Kerkvisitatie zou ook gericht moeten zijn op bemoediging en aansporing tot missionaire presentie in de context.

- 15
20
6. Kleiner wordende kerken die niet meer een voltallige kerkenraad kunnen benoemen worden tot nu toe gesloten, met alle verdriet dat dat met zich mee brengt.

Stelling: De classes dienen kleine kerken te steunen om lichtdrager te kunnen blijven of meer te worden voor hun context, indien nodig als huisgemeenten met eventuele (ambtelijke) ondersteuning vanuit de classiskerken. Zo nodig ontwikkelen de kerken aparte kerkordelijke regelingen voor huiskerken met een of twee ambtsdragers, die indien nodig ook bevoegdheid krijgen om Woord en sacramenten te bedienen.

- 25
30
7. Wanneer kerken worden opgeheven verschilt het van situatie tot situatie hoe er omgegaan wordt met de bezittingen zoals kerkgebouw, grond en resterende financiële reserves. De ene gemeente draagt bijvoorbeeld de activa over aan een stichting die een opdracht tot aanwending meekrijgt, de andere gemeente belegt de bezittingen bij een zustergemeente aan wie de pastorale zorg voor de gemeenteleden wordt toevertrouwd. Het is de vraag hoe in deze gevallen de activa het best besteed kunnen worden.

Opheffing van een gemeente zou moeten leiden tot een nieuwe missionaire impuls door de inzet van de vrijgekomen activa.

Stelling: Bezittingen van gemeenten die opgeheven worden, dienen ter beschikking te komen van de classis, die deze zo spoedig mogelijk inzet voor de stichting van een missionair initiatief in het classicale ressort.

- 35
40
8. Sinds 1947 voeren de kerken samsprekingen in het kader van eenheid van gereformeerde belijders. Deze gesprekken hebben geleid tot sterke of minder sterke vormen van plaatselijke interkerkelijke samenwerking, maar ook tot situaties van groeiende afstand en vervreemding tussen gemeenten en denominaties van gereformeerd belijden. Tegelijkertijd zien deputaten in de praktijk dat bij een gedeeld missionair verlangen, kerkelijke verschillen nauwelijks een rol spelen voor missionaire teams en hun zedende gemeente(n). De vraag is gerechtvaardigd of onze kerkelijke samsprekingen voldoende doordacht zijn vanuit en gedragen worden door de theologie van de Missio Dei (het is Gó d die zedend bezig is in relatie tot zijn wereld).

Stelling: Interkerkelijke samsprekingen en samenwerkingsvormen zouden per definitie missionair vruchtbaar gemaakt moeten worden door gezamenlijk gedragen initiatieven.

- 45
9. In de waarneming van deputaten zou het de missionaire ontwikkeling van de kerken dienen, wanneer predikanten in hun zelfverstaan, hun opleiding en permanente educatie zich expliciet instellen op de zendingstaak die de kerken in Nederland hebben.

Stelling: studenten aan de TUA dienen van meet af aan betrokken te worden op de missionaire roeping van de kerk door kleine stages, studieopdrachten en (bij preekconsent) gelegenheid tot proponeren in zendingsgemeenten. Zij moeten aangemoedigd worden een deel van hun studie in het buitenland te volgen, bij faculteiten met een sterke missionaire inslag en theologie.¹⁰

10. Aangezien het landschap van de kerken er in snel tempo anders uit gaat zien en Nederland meer en meer missieland aan het worden is, is het belangrijk dat aankomende predikanten daarop zijn voorbereid en toegerust voordat ze in het ambt worden bevestigd. In de praktijk zien deputaten dat kandidaten die beroepbaar gesteld worden vooral zijn voorbereid om de kerken die ze gaan dienen in stand te houden, in relatief isolement van de context.

Stelling: (Admissiale) studenten aan de TUA dienen zich voor te bereiden op een bediening in een post-christendom-context. Zij moeten zich ervan bewust zijn, dat zij een belangrijke taak hebben in de missionaire roeping van de gemeente en dat zij mogelijk meerdere kleine gemeenten tegelijk zullen dienen, al dan niet in een (gedeeltelijke) tentenmakers-bediening.

11. Deputaten weten uit de praktijk hoe belangrijk het is dat predikanten de missionaire roeping van de gemeente actief ondersteunen en stimuleren. Tegelijkertijd ontbreekt het predikanten vaak aan de tijd en toerusting om hier actief mee bezig te zijn. Het verwachtingspatroon van kerkenraad en gemeente ten aanzien van zijn werkzaamheden is hier ook niet helpend.

Stellingen:

Kerkenraden dienen predikanten in het kader van permanente educatie vrij te stellen en het mogelijk te maken om, met hun kerkenraad, ook een traject te volgen om hen te bemoedigen en toe te rusten voor een bediening waarin zij leiding geven aan de missionaire roeping van de gemeente.

Om de missionaire roeping van de gemeente te ondersteunen moet een predikant stelselmatig worden vrijgesteld en dient dit ook in de beroepsbrief vastgelegd te zijn.

30 **3. Werkzaamheden**

3.1 Inleiding

De afgelopen periode hebben deputaten conform hun rapport aan de GS 2016 ingezet op de beweging waarbij er minder ondersteuning geboden wordt in de vorm van het verstrekken van subsidies. Die zijn intussen zelfs helemaal afgebouwd. De ondersteuning die deputaten zijn gaan bieden in het missionaire werk vindt nu plaats in de vorm van menskracht.

Hierdoor is het mogelijk om het missionaire werk meer inhoudelijk en toegespitst op de context te begeleiden. Om projecten een gezonde financiële basis te geven en duurzaam te maken wordt aan nieuwe projecten een deskundige aangeboden die een missionair project op weg kan helpen om te komen tot fondswerving.

In 3.3. wordt bij het aanbod vanuit het kantoor duidelijk hoe toerusting van zowel lokale kerken als nieuwe missionaire projecten inhoud krijgt door intensieve trajecten met een nauw betrokken begeleiding. Bij het missionair leertraject maken we daarbij dankbaar gebruik van de inzet van een van onze adviseurs drs. J. van 't Spijker. Voor hem betekent

¹⁰ Deputaat Den Hertog bracht met consultants De Jong en Visser in mei 2018 een werkbezoek aan All Nations in Londen, een instelling op academisch niveau voor opleiding van missionaire werkers in westerse en niet-westerse contexten. Deze instelling zet blended learning in met praktische en theoretische elementen en kent een zeer diverse, interculturele gemeenschap van studenten. All Nations is mogelijk een goede plaats voor TUA-studenten om missionaire kennis en vorming op te doen.

dit dat hij met het oog op zijn docentschap aan de TUA feeling opdoet met de missionaire praktijk van onze kerken. Drs. van 't Spijker kan dit werk voor deputaten verrichten omdat zijn werk deels door deputaten evangelisatie wordt bekostigd.

5 Omdat de werkzaamheden toenemen is er de afgelopen jaren geïnvesteerd in uitbreiding van het team. Als consulenten zijn Petra Th. de Jong-Heins (BA) en drs. Peter L.D. Visser in dienst. Zij worden ondersteund door Ruth Brouwer (teamondersteuning) en door Henriëtte Bal (communicatie).

10 Deputaten zijn dankbaar voor hun inzet en voor het werk dat vanuit dit team voor onze kerken mocht worden ontwikkeld.

15 Deputaten voorzien een verdere groei van de werkzaamheden. Op dit moment wordt dat opgelost door het inhuren van externe krachten die o.a. invulling geven aan onderdelen van het Missionair Leertraject. De verwachting is dat er de komende jaren hiervoor een structurele oplossing gevonden moet worden.

3.2 *Beleid*

20 Kernwoorden in het beleid van deputaten, zoals vastgesteld door de GS van 2016, zijn nog steeds 'leren en doorgeven'. Deze tweeslag gaat uit van de gedachte dat er niet een missionair concept is dat moet worden voorgeschreven, maar een breed scala aan inzichten, kennis en ervaringen. Het deputaatschap signaleert, initieert en stimuleert ontwikkelingen, onder meer door het (op)doen en delen van praktijkervaring en studies, contacten met missionaire projecten, houden van bijeenkomsten (bijvoorbeeld van kerkelijk werkers) en het aanbieden van missionaire leertrajecten.

25

3.3 *Aanbod*

30 Het aanbod van deputaten is gericht op versterking van missionaire presentie van de kerken door de kerken. Dat betekent dat allerlei programma's die hier niet direct of onvoldoende aan bijdragen in de afgelopen drie jaren zijn afgebouwd. Evaluatie van het aanbod in de jaren tot 2016 heeft geleid tot nieuw beleid, dat aan de generale synode van 2013 werd gepresenteerd. Op basis van dit nieuwe beleid is inmiddels een geheel vernieuwd aanbod voor de kerken beschikbaar. Hieronder volgt een overzicht hiervan.

CGK-MissieMeter

35 De CGK-MissieMeter is een instrument om te helpen bepalen hoe een missionair initiatief in de context van de gemeente vorm kan krijgen. De aanleiding voor het ontwikkelen van dit hulpmiddel was de ervaring dat kerkenraden het lastig vinden om te peilen wat er aan missionair verlangen en mogelijkheden in de gemeente aanwezig is.

40 Een goed beeld hiervan is echter belangrijk voor het nemen van een missionair initiatief vanuit de gemeente. Van net zo groot belang is uiteraard het in kaart brengen van de context van de gemeente, om te weten op welke wijze de missionaire presentie van de gemeente gestalte kan krijgen. Hiervoor zijn diverse aanpakken mogelijk. Maar voor de eerste vraag, die naar de missionaire stand van zaken in de gemeente, is de CGK-
45 MissieMeter ontwikkeld.

De CGK-MissieMeter bestaat uit een digitale vragenlijst die de kerkenraad uitzet in de gemeente. De vragen zijn bedoeld om inzicht te krijgen in de mate van missionair roepingsbesef, het verlangen om eigen gaven in dienst te stellen van deze roeping, en de

manier waarop contacten gelegd kunnen worden met mensen die nog geen christen zijn in de context van de gemeenteleden.

- 5 De resultaten worden geanalyseerd en in overleg met de kerkenraad gepresenteerd. Op dit moment (december 2018) hebben twee gemeenten de CGK-MissieMeter voltooid en hebben verschillende gemeenten belangstelling getoond.

Missionair Leertraject

- 10 Sinds 2016 bieden deputaten het zogenoemde Missionair Leertraject aan. Dit betreft een tweejarige cursus voor teams uit gemeenten die verlangen hun missionaire presentie te versterken. Het doel van het Missionair Leertraject is om de teams met toerusting en coaching te helpen op een duurzame manier missionaire initiatieven te nemen of bestaande initiatieven te versterken. De inzet en betrokkenheid van de gemeente is daarbij noodzakelijk, om de principiële reden dat de roeping bij de gemeente ligt, maar ook
15 praktisch, om het initiatief duurzaam te laten zijn.

- Deelname van tenminste een kerkenraadslid in het team is een vereiste. Ervaring leert dat het van groot belang is de kerkenraad stevig betrokken te laten zijn bij het team. Dat gebeurt al van meet af aan, door te beginnen met een informatieavond voor geïnteresseerde
20 kerkenraden. Verder moet de aanmelding voor het Missionair Leertraject via de kerkenraden verlopen, zodat zij opdrachtgever voor en eigenaar zijn van het proces. Bij de aanmelding geeft elke kerkenraad aan wat het voorlopige missionaire doel is voor de teams, stellen zij het voorlopige team samen (5-10 personen) en voorzien zij in een budget. Zonder deze aanmelding kan een team niet van start gaan.

- 25 Na een 'proeverij', een oriënterende ontmoetingsdag met voorlopige teams en kerkenraden, geven de teamleden aan of ze definitief het traject van twee jaar aan willen gaan of niet.

- 30 Bij het Missionair Leertraject hoort ook een jaarlijkse 'Op-missie-dag', waarbij de kerkenraden en de teams elkaar ontmoeten, de balans van het leerproces opmaken en zich bezinnen op wat nodig is voor het vervolg.

- 35 Als structuur voor het Leertraject gebruiken de consultants een zogenoemd 'serving first'-model, waarbij door goed te luisteren naar de context de teams zoeken naar wegen om liefdevol en dienstbaar present te zijn. Van daaruit ontwikkelen teams een netwerk van wederkerige relaties met anders-gelovigen, kan het evangelie gedeeld worden en begint tevens de zoektocht om bij gewekte belangstelling nieuwe mensen een goede plaats in de
40 gemeente te geven.

- Cohort 2016 van het Missionair Leertraject startte met drie teams (de CGK-en Almelo, Mijdrecht en Sliedrecht-Beth-El), waarvan twee het traject voltooiden (een team viel uit i.v.m. overbelasting). Het cohort van 2017 loopt momenteel (december 2018) nog en bestaat uit drie teams (de CGK-en Dedemsvaart, Gouda en Putten). Het jongste cohort van
45 2018 is in september van dat jaar begonnen en hiervoor verschenen twee teams aan de start (de CGK-en Alblasterdam en Doetinchem).

- De ervaring van de cohorten 2017 en 2018 leert dat bij de informatieavond in het voorjaar, voorafgaand aan de start van een cohort in september, ruim tien kerkenraden interesse
50 tonen. Van dat aantal lukt het twee of drie kerkenraden om een team samen te stellen. Het

komt voor dat kerkenraden een of meer jaren nodig hebben om een team in te laten stromen.

Format missionaire kerkvisitatie

5 In 2018 zijn we gestart met het ontwikkelen van een format voor missionaire kerkvisitatie. Deze hebben we als pilot geïntroduceerd bij de commissie missionaire toerusting (CMT) van de classis Apeldoorn en bij de coetus (regelmatige bijeenkomst van predikanten) van de classis Groningen. Eind 2018 is er bij twee gemeenten van de classis Apeldoorn gebruik van gemaakt en is deze zowel door de kerkvisitatoren uit het CMT als door de kerkenraden
10 van de betreffende gemeenten positief ontvangen. We kregen terug aan reacties: 'Dat het missionaire aspect van de kerk duidelijker aan de orde komt dan bij een 'gewone' kerkvisitatie. Er is tijd voor een goed en dieper gesprek. De betrokkenheid van de kerkenraad bij missionaire activiteiten van de gemeente en individuele gemeenteleden is merkbaar. De terugkoppeling naar de classis geeft meer informatie over hoe het in de
15 verschillende kerken missionair ervoor staat. De vooraf ingevulde vragen bieden goed houvast voor een open gesprek. Je merkt dat kerkenraadsleden het gevoel hebben dat het meer gaat om dingen die ze zelf ook belangrijk vinden. De Commissie Missionaire Toerusting (CMT) kan nu beter inschatten wat er wel en niet in een gemeente gebeurt op missionair gebied. Het is een heel mooie manier om de kerkenraad toe te rusten en het
20 missionaire meer aan het gemeente-zijn te verbinden.'

Leergemeenschap pionieren

In juni 2018 sloten deputaten een convenant met de dienstenorganisatie van de PKN voor de periode van twee jaar. In deze periode zullen de missionaire consulenten meedraaien in
25 het Landelijk Team Pionieren, samen met andere partners, waaronder de IZB en de ICP.

Dit Landelijk Team geeft vorm en inhoud aan de Leergemeenschap Pionieren van de PKN. De leergemeenschap bestaat uit pioniersteams waarvan er ultimo 2018 ongeveer 122 vanuit evenzovele zendende PKN-gemeenten zijn ontstaan.

30 Het doel van de pioniersteams is om de kern te vormen van een nieuwe missionaire gemeenschap (pioniersplek) waarmee een vorm van kerk-zijn ontstaat voor mensen die niet (meer) naar de kerk gingen.

Voordat een pioniersteam kan toetreden tot de Leergemeenschap Pionieren, dient een
35 starttraject gevolgd te worden onder begeleiding van een startbegeleider. Deze begeleider spreekt met de zendende kerkenraad en het pioniersteam en stelt in overleg met het team van startbegeleiders vast of 1) de zendende kerk bereid is om de verantwoordelijkheid te nemen voor de pioniersplek, 2) of er een team is dat zich committeert aan het pionieren en
40 3) of er een visie is die voldoende belijnd is om met goed vertrouwen een pioniersplek te starten.

Wanneer aan deze voorwaarden is voldaan, is de volgende stap het tekenen van een intentieverklaring met de zendende kerkenraad, het pioniersteam en een
45 vertegenwoordiging van deputaten.

Vervolgens schrijft het pioniersteam een pionierplan dat na instemming van de zendende kerkenraad en de missionaire consulenten de basis vormt voor de
samenwerkingsovereenkomst. Het tekenen hiervan luidt een periode van 3 of 6 jaar in, waarin het team 1 of 2 keer per jaar verwacht wordt op de pioniertraining. Tijdens dit

weekend ontmoeten pioniers uit het hele land elkaar en volgen zij teamsgewijs toerusting op bepaalde kernthema's. Deze onderwerpen markeren de zogenoemde pioniersreis:

- A. Luisteren
 - B. Liefhebben en dienen
 - 5 C. Netwerk ontwikkelen
 - D. Geloven verkennen
 - E. Kerk-zijn ontdekken
 - F. Opnieuw pionieren (vermenigvuldigen)
- 10 Jaarlijks dienen de teams een ontwikkelverslag bij wijze van evaluatie, waarop ook weer een reactie volgt vanuit het Landelijk Team Pionieren. Gedurende de periode van drie jaar, staat een pionierbegeleider het team terzijde door aanwezig te zijn in teamontmoetingen, de pionier-kartrekker te steunen en te begeleiden, en tijdens de pionierstrainingen met het team op te trekken.
- 15 De missionair consulenten hebben een driedubbele rol: zij participeren in het Landelijk Team Pionieren, werken als startbegeleider en als pionierbegeleider. In 2018 organiseerden de consulenten 2 verkenningsavonden over pionieren in Veenendaal met presentie uit resp. 4 en 9 gemeenten. Eén delegatie was afkomstig uit de PKN, de overige uit de CGK. De
- 20 delegaties waren niet altijd afkomstig uit kerkenraden, maar bestonden ook uit geïnteresseerde gemeenteleden. Inmiddels werd een derde verkenningsavond uitgeschreven. De respons vanuit de kerken levert het volgende overzicht op (dd 19-2-2019):
- 25 1. NCGK Almaar, team pioniert al met 'Mozaïek' en overweegt na gesprek met consulenten aansluiting bij de Leergemeenschap Pionieren;
 2. CGK Breda, na ongeveer 10 jaar ervaring opgedaan te hebben met missionair werk, staat de kerkenraad voor de keuze om het werk onder Arabischtaligen al dan niet onder te brengen in een apart pioniersplek.
 - 30 3. CGKv Hilversum, team pioniert al met 'Verbinding in Noord' en overweegt na gesprek met consulenten aansluiting bij de Leergemeenschap Pionieren;
 4. CGK Leeuwarden, contact gelegd over wens tot pionieren of deelname aan Missionair Leertraject;
 - 35 5. NCGK Lelystad, contact gelegd over wens tot pionieren; hier kiest men (vooralsnog) niet voor een pioniersplek maar voor een vorm van bijbellezen met anders- of niet-gelovigen;
 6. CGK Nieuw-Amsterdam, contact gelegd met classis-commissie i.v.m. mogelijke doorstart;
 7. CGK Onstwedde, contact gelegd over wens tot pionieren;
 - 40 8. CGK Bennekom, contact gelegd i.v.m. mogelijke missionaire doorstart wijkgemeente Oosterbeek;
 9. NCGK Rotterdam-Alexanderpolder, zoekt met het diaconale werk Open Arms naar een mogelijk vervolg;
 - 45 10. CGK ICF-Rotterdam Charlois, *intentieverklaring* getekend i.m.v. pioniersplek 'Hart voor West';
 11. CGK Urk-Ichthus zoekt naar mogelijkheden voor missionair werk in de plaats Bant met het initiatief Hart voor Bant;
 12. CGK Utrecht-Centrum, *intentieverklaring* getekend i.v.m. pionieren met/voor internationale studenten;

13. CGK Veenendaal-Bethel, *intentieverklaring* getekend i.m.v. pionieren met 'Bloeiend Oost';
14. CGK Veenendaal-Pniël, in 2017 al *samenwerkingsovereenkomst* getekend met Hervormde wijkgemeente de Vredeskerk, i.v.m. pioniersplek 'De Poster' in een
5 aandachtsgebied van Veenendaal;
15. CGK Zaandam, team in vroeg stadium van pionieren, overweegt na gesprek met consulenten aansluiting bij Leergemeenschap Pionieren;
16. CGK Zwolle zoekt voor het initiatief Geloof in Taal naar een vorm om het missionaire
10 werk uit te bouwen.

Omdat deputaten pioniersplekken zoveel mogelijk duurzaam (voor de lange termijn) wil laten ontwikkelen, bieden zij geen subsidie aan, maar de expertise van een fondsenwerver. Drie fondsenwervers/financieel specialisten zijn bereid gevonden om op zzp-basis nieuwe pioniersteams te begeleiden in de zoektocht naar de duurzame ontwikkeling van het
15 missionaire werk. De Protestantse Kerk is na ongeveer 5 jaar subsidieverstrekking aan pioniersplekken ook bezig met het aanbieden van financiële expertise aan de pioniersteams. Op lange termijn is het model van subsidieverstrekking eenvoudig niet houdbaar en daarom niet duurzaam.

20 *Advisering*

Deputaten en consulenten zijn beschikbaar voor advies aan classes, kerkenraden, evangelisatiecommissies en missionaire teams. In de afgelopen periode van drie jaar zijn consulenten verschillende keren bij classisvergaderingen en -zendingsdagen geweest om toerusting en workshops te verzorgen. Deputaten zouden graag zien dat er vanuit de classes
25 ook gezamenlijke initiatieven ontwikkeld werden op missionair gebied. Zo zouden classiskerken in een gezamenlijke inspanning van gebed, mensen en middelen bijvoorbeeld enkele pioniersplekken in hun ressort kunnen starten. Tot dusver lijkt dit soort classicale samenwerkingen niet van de grond te komen.

30 *3.4 Partners*

Theologische Universiteit Apeldoorn

Deputaten dragen voor een deel bij in de kosten van drs. J. van 't Spijker als missioloog verbonden aan de TUA. Hierdoor ontstaat er een inhoudelijke wederkerigheid tussen het missionaire werkveld in de kerken en de opleiding. En omgekeerd draagt drs. J. van 't
35 Spijker inhoudelijk bij aan het werk van deputaten door zijn inzet als adviseur van het deputaatschap. In de praktijk is hij nauw betrokken bij het onderdeel van het deputaatschap dat zich bezighoudt met bezinningsvraagstukken en draagt hij bij aan de invulling van het Missionaire Leertraject.

40 Samen met de TUA hebben deputaten een symposium georganiseerd naar aanleiding van de dissertatie 'The Gospel in the western context: a missiological reading of christology in dialogue with Hendrikus Berkhof and Colin Gunton' van br. Gert-Jan Roest, tot voor kort voorganger in de zendingsgemeente Via Nova te Amsterdam. Zijn stelling is dat 'de westerse cultuur verschuift naar een postchristelijke en postmoderne cultuur. Het is daarin
45 nodig het Evangelie anders te brengen om op dezelfde manier tot het hart van mensen te spreken.' Uit het symposium is onder redactie van drs. J. van 't Spijker en drs. P.L.D. Visser een Apeldoornse Studie (nr. 72) voortgekomen onder de titel *Een ander evangelie, contextualisatie in een verschuivende westerse cultuur*.

- De expertmeeting die in juni 2018 werd gehouden was mede aanleiding voor deputaten om met het college van bestuur (CvB) van de TUA het gesprek te zoeken over de invulling van het curriculum. De praktijk leert dat studenten die de TUA verlaten nog weinig besef hebben dat Nederland een zendingsland geworden is. De inschatting van het CvB is dat een groot deel van de studenten weinig betrekking heeft op missionair denken. De vraag is of studenten die worden voorbereid op een taak in de kerken dan wel voldoende klaar zijn om in de missionaire situatie waarin we als kerken terecht zijn gekomen de kerken te kunnen dienen.
- 5
- 10 Specifiek met het oog op admissiaal studenten, die de kerken zullen dienen in het predikantschap, hebben deputaten gesproken met het moderamen van het curatorium. Het curatorium heeft echter weinig middelen tot zijn beschikking om studenten missionair toe te (laten) rusten; die verantwoordelijkheid ligt bij het CvB. Deputaten zijn van mening dat kandidaten die als predikanten in onze kerken zullen voorgaan en met het missionaire werk in aanraking gaan komen daar ook op moeten zijn voorbereid.
- 15

Deputaten diaconaat en zending

- Deputaten diaconaat en evangelisatie hebben elkaar op moderamen-niveau gesproken omdat deputaten diaconaat bij enkele kerken verwarring opmerkten en de kritische vraag ontvingen of beide deputaatschappen zich niet met hetzelfde werk bezig hielden. Tijdens de ontmoeting van de moderamina werd duidelijk dat wij steeds meer in een situatie komen van integrale missie, waarin dus woord en daad hand in hand gaan. Je kunt niet evangeliserend zijn zonder te dienen en het dienen in de kerken komt altijd voort vanuit de missie die God drijft voor zijn werk in de wereld.
- 20
- 25 Afgesproken is dat vanaf het Dienstenbureau gezocht wordt naar meer helderheid in de communicatie richting de kerken en dat consultants van beide deputaatschappen goed overleg hebben over wat er door hen in de kerken wordt gedaan om toerusting te geven.
- 30 Daarnaast hebben evangelisatie, diaconaat en zending begin 2019 een bezinningsdag die in het teken zal staan van integrale missie. Hierbij willen de deputaatschappen de vraag onder ogen zien of de scheidingswanden tussen het werk vanuit de drie deputaatschappen in de komende jaren niet veel meer naar beneden gehaald moeten worden.

Deputaten kerkorde en kerkrecht

- Het contact met deputaten kerkorde en kerkrecht werd in de afgelopen drie jaren bepaald door bezinning op de plaats en de positie van de evangelist naar art. 4 K.O.
- 35
- 40 Veel vragen kwamen vanuit de praktijk van het werk van de evangelist boven bij deputaten en missionair consultants. Is de evangelist eigenlijk een ambtsdrager en als zodanig ook lid van de kerkenraad? Of is hij 'alleen' werknemer, want niet verkozen en beroepen. Aan de andere kant is hij moeilijk anders te duiden dan als ambtsdrager, gezien het feit dat hij kerkelijk bevoegd is om zowel Woord als sacramenten te bedienen.
- 45 Sommige evangelisten werden als ouderling afgevaardigd door kerken, tot naar de generale synode toe. Andere evangelisten werden nauwelijks betrokken bij de kerkenraad die hen had aangesteld en daarom ook niet afgevaardigd naar de classis.
- 50 Diverse evangelisten werden niet als werknemer van een kerkenraad aangesteld (zoals art. 4 K.O. aangeeft), maar als werknemer van een stichting, die min of meer los van de

kerkenraad opereert. Sommige kerkenraden gaven aan geen financiële verantwoordelijkheid te willen (kunnen) dragen voor 'hun' evangelist en besteedden daarom het werkgeverschap uit aan een (interkerkelijke) stichting.

- 5 Deputaten zagen voorbeelden van situaties waarin de kerkenraad (gemeente) en de evangelist (nieuw ontstane gemeenschap) uit elkaar groeiden. Soms leidde dit tot een breuk, in andere situaties kon er door bemiddeling bijvoorbeeld tot instituering overgegaan worden, waardoor de spanning met de zendende kerk kon worden opgeheven.
- 10 Een andere vraag die opkwam was of een evangelist inderdaad alleen een lokale bevoegdheid ontvangt. De kerkorde lijkt in art 4 K.O. ruimte te bieden voor meer dan dat en dat levert verwarring en discussies op. In de praktijk zien deputaten dat evangelisten op geregelde basis in andere CG-kerken (al dan niet zendingsgemeenten) preken en overigens ook buiten het kerkverband diensten leiden. Moet de kerkordelijke bevoegdheid van
- 15 evangelisten verruimd worden, zoals de praktijk al is?

Moet het mogelijk gemaakt worden dat evangelisten ook beroepen worden voor werk in andere zendingsgemeenten, parallel aan het beroepingswerk voor predikanten? Overigens: is het gewenst dat uitsluitend zendingsgemeenten een evangelist kunnen aanstellen? Is er

20 niet juist behoefte aan een evangelist om die zendingsgemeente eerst te stichten?

Deputaten zien dat verschillende evangelisten na een periode van dienen in een zendingsgemeente doorstromen naar een andere werkring. Hun gaven, kennis en ervaring gaat zo verloren voor de missionaire ontwikkeling van de kerken. Is dat wenselijk? Of

25 moet de evangelist, parallel aan de predikant toch uit kunnen en willen gaan van een levenslange dienst als bijzonder dienaar van het Woord? Hoe moeten de kerken omgaan met een gepensioneerde evangelist? Is zijn preekconsent vervallen, of kunnen de kerken gebruik blijven maken van zijn diensten in de bediening van Woord en sacramenten. (In de praktijk luidt het antwoord 'ja'.)

30 Deputaten troffen in de praktijk ook mengvormen aan, waarbij enkele evangelisten, net als predikanten, verkozen en beroepen werden door de gemeente. Bij een evangelist werd geen arbeidscontract aangeboden maar een beroepsbrief. Belastingtechnisch werd hij als zelfstandige beschouwd, waardoor de kerkenraad ook geen sociale premies behoefde af te

35 dragen, hetgeen financiële ruimte schiep om deze broeder daadwerkelijk aan de gemeente te verbinden.

Opvallend is de casus van de broeder die als GKv-predikant werkzaam was en evangelist werd binnen de CGK. Na grondige verkenning van de mogelijkheden door de ontvangende

40 kerkenraad, was hij genoodzaakt zijn predikantschap in de GKv neer te leggen om als evangelist in de CGK te kunnen werken. Deputaten zijn van mening dat een dergelijke vergaande stap niet nodig zou moeten zijn, en dat aanvullende regelingen voor dergelijke situaties geschapen zouden moeten worden, bijvoorbeeld parallel aan de overkomst van buitenlandse predikanten die beroepen werden in de kerken.

45 In het kader van de GS-commissie 'ambt' hadden deputaten evangelisatie inbreng bij het zoeken van antwoorden op deze vele vragen en het wijzen van een begaanbare weg. De commissie 'ambt' zal in een eigen rapportage aan de GS van 2019 haar werk aanbieden.

*Andere kerken**3G*

Met de NGK en GKv zijn verschillende contacten. Allereerst zijn er verkennende gesprekken geweest rond het praktijkwerk van integrale missie in het Platform Diaconale Samenwerking (PDS), waar o.a. de diaconaal consulent Erjan van der Linden en het Diaconaal Steunpunt (zij bieden ondersteuning aan de diaconieën van de GKv/NGK) onderdeel van zijn. Er heeft daar een uitwisseling plaatsgevonden van elkaars activiteiten en er is de wil om samen te werken waar mogelijk en expertise uit te wisselen. Daarnaast is er eind 2018 beginnend contact met Gienke Boersma en Peter Wierenga, die op het missionaire vlak ondersteuning bieden in de GKv/NGK. Zij zijn bezig met het maken van een missionair trendrapport en het voorbereiden van een werkconferentie i.s.m. het PDS. Op het vlak van toerusting hebben zij nog minder ervaring en hopen we hen bij te praten over onze geleerde lessen.

15 PKN

Met de dienstenorganisatie van de PKN is het in de afgelopen periode gekomen tot een intensievere samenwerking door de aansluiting bij de leergemeenschap pionieren. In deze leergemeenschap zijn (ultimo 2018) 122 pioniersplekken actief.

Concreet betekent deze samenwerking dat nieuwe CGK-pioniersplekken voor 3 tot 6 jaar meedoen in de leergemeenschap van pioniersplekken van de PKN waarbij onze consulenten de rol van pionierbegeleider voor de eigen pioniersplekken vervullen. Op deze manier wordt kennis overgedragen en kruisbestuiving tot stand gebracht. De eerste CGK-pioniersplekken hebben in 2018 een intentieverklaring getekend en zullen in 2019 in het programma van de leergemeenschap instromen.

Deputaten participeren in het landelijk team pionieren en spreken zo mee over zowel visie als praktische uitwerking van de leergemeenschap. Deputaten mochten meedenken en -praten in het tot stand komen van het bezinningsstuk *Mozaïek van kerkplekken* dat aan de PKN-synode van 2019 zal worden aangeboden met het oog op regelingen voor die pioniersplekken die binnen de PKN zelfstandige kerkplekken worden. De kerkelijke vragen die daarin worden gesteld roepen veel herkenning op en gaan o.a. over ambten, lidmaatschap en sacramentsbediening in de setting van pioniersplekken.

De PKN biedt ook de opleiding 'missionaire specialisatie' aan voor predikanten. Op dit moment doet een van de deputaten als proef mee met deze opleiding om te onderzoeken of deze opleiding geschikt is om breder onder de aandacht van christelijke gereformeerde predikanten te brengen.

*40 Andere organisaties**IZB*

In de samenwerking met de IZB onderzoeken deputaten de mogelijkheid om het Focus traject dat de IZB inzet om kerken meer missionair bewust te maken ook in te kunnen zetten in onze kerken. Het Focus traject is anders opgezet dan het missionair leertraject dat door onze eigen consulenten is ontwikkeld en wordt aangeboden. Bij het Focus traject wordt ongeveer een dag in de week een missionair toeruster in de gemeente gestationeerd voor de periode van twee jaar om met heel de gemeente aan de slag te gaan om meer missionair gericht te raken. De route loopt via het terugbrengen van de focus op Jezus Christus in alles wat in de gemeente gebeurt.

50

ICP

International Church Plants (ICP) is een organisatie voor multiculturele gemeentestichting in Nederland. Br. Theo Visser, toentertijd evangelist in Rotterdam-Charlois stichtte deze organisatie waardoor hij zijn kennis en ervaring kon doorgeven aan andere gemeenten. In de loop van de jaren hebben gemeenten van binnen en buiten de CGK die dit type gemeentestichting wilden toepassen, toerusting en training bij ICP gevonden.

Het bestaande aanbod vanuit de CGK bood en biedt onvoldoende aanknopingspunten voor multiculturele gemeentestichting. Ook heeft stichting Evangelie en Moslims (waarin de CGK vanaf het ontstaan participeerden) deze gevraagde expertise en begeleiding niet kunnen invullen, daar deze organisatie zich expliciet op Moslims en biculturele gemeentestichting richt.

De missionaire consulenten hebben met ICP te maken via participatie in het Landelijk Team Pionieren. Dit team geeft vorm en inhoud aan de Leergemeenschap Pionieren van de PKN. ICP participeert in dit team en biedt de leergemeenschap toerusting en training specifiek voor interculturele pioniersplekken (in wording).

Het verlangen is om in 2019 binnen de CGK contact te leggen met 5 gemeenten die gevestigd zijn in gebieden met een grote presentie van immigranten of anderszins weinig tot niet bereikte groepen. Het team van deputaten evangelisatie zal deze gemeenten benaderen en hen aanbieden te helpen, wanneer zij pioniersplekken starten in het kader van de Leergemeenschap Pionieren met ondersteuning van ICP. Het uitdagende doel van de PKN is: 25 interculturele pioniersplekken erbij in de periode 2019-2025.

E&M

Deputaten zijn in twee personen, waarvan 1 deputaat, vertegenwoordigd in het bestuur van stichting Evangelie en Moslims (E&M) dat dit jaar het 40-jarig bestaansjubileum mocht vieren. Al jarenlang wordt E&M vanwege de bijzondere plek in missionair Nederland ondersteund door deputaten. Onmiskenbaar draagt deze organisatie een belangrijke rol in de relatie met moslims in ons land. Niet alleen als kenniscentrum, ook in het begeleiden van moslims onderweg naar het geloof en onderweg in het geloof.

Nu er gekozen is om voor de eigen projecten niet meer een subsidiekraan te openen, is het de vraag of de financiering van E&M via een jaarlijks forse bijdrage nog voldoende bij de tijd past. We zoeken in elk geval naar een manier van verbondenheid die past bij het beleid waarin we vooral willen leren en doorgeven. Dat vraagt niet alleen om bestuurlijke betrokkenheid, maar meer nog om inhoudelijke en praktische verbondenheid in het missionaire veld.

MissieNederland

MissieNederland is een platform waar in de breedte van de kerk van Christus wordt gedeeld wat er in de kerken gebeurt op het vlak van missionair werk. Tot vorig jaar was drs. J.C. Wessels art. 6 K.O. predikant in dienst van Veenendaal-Bethel mededirecteur van MissieNederland. Vanuit die functie was hij ook als adviseur betrokken bij deputaten evangelisatie. Aan zijn werk bij MissieNederland kwam abrupt een eind. Hierover hebben deputaten een gesprek gevoerd met het bestuur van MissieNederland en zijn excuses gemaakt dat door hen niet werd overzien welke gevolgen een vertrek van drs. Wessels kon hebben voor zijn plek als predikant binnen onze kerken. Intussen vond drs. Wessels een nieuwe werkring bij Faith2Share en is in overleg met deputaten zending besloten zijn werk als adviseur bij deputaten te continueren. De classis Amersfoort heeft erin bewilligd

dat hij vanuit zijn nieuwe functie als predikant naar art. 6 K.O. aan de gemeente van Veenendaal-Bethel verbonden kan blijven.

KerkLab

5 Kerklab is een interkerkelijke alliantie van zgn. ‘doeners, duwers en denkers’ voor missionaire gemeenschapsvorming in Nederland, waar deputaten sinds de start in 2009 aan verbonden zijn via de consulenten. Er wordt kennis en ervaring uitgewisseld op missionair vlak.

10 In 2019 zal de invulling van Kerklab gaan veranderen: de lichte organisatievorm als netwerk blijft gelijk, maar de focus zal verschuiven naar uitwisseling van kennis en ervaring van ‘missionaire duwers’, mensen uit verschillende kerkgenootschappen, maar met vergelijkbare taken als de missionair consulenten. Vanwege de omvang van wat er nodig is op missionair vlak in Nederland, is samenwerking en uitwisseling hard nodig. Deputaten zullen daarom via de consulenten betrokken blijven Kerklab, de naam van dit
15 netwerk zal mogelijk wijzigen.

3.5 Opdrachten en uitvoering

3.5.1 Inleiding

De GS van 2016 gaf deputaten evangelisatie de volgende opdrachten:

- 20 1. met betrekking tot de zendingsgemeenten:
- 1.1 vast te stellen dat een classis pas een positief advies kan afgeven inzake het verzoek van een plaatselijke kerk om te komen tot het institueren van een zendingsgemeente nadat er advies is gegeven door deputaten evangelisatie;
 - 1.2 deputaten opnieuw op te dragen samen met deputaten eredienst de formulieren voor
25 doop en avondmaal wat taal en vormgeving betreft geschikt te maken voor gebruik in de context van de zendingsgemeente;
2. met betrekking tot de evangelist:
- 2.1. deputaten kerkorde en kerkrecht op te dragen in overleg met deputaten evangelisatie breder onderzoek te doen naar het principe en de praktijk van de
30 ambten en daarbij rekenschap af te leggen van de missionaire context waarin we vandaag kerk zijn;
 - 2.2 in dit onderzoek nadrukkelijk mee te nemen wat de positie is van de evangelist in relatie tot de ambten;
 - 2.3 in dezen op advies van deputaten kerkorde en kerkrecht vooralsnog de evangelist te
35 zien als een ambtsdrager en daarmee als lid van de kerkenraad, waarbij het ambt van de evangelist het karakter draagt van een bijzonder dienaar van het Woord die het Woord en de sacramenten slechts mag bedienen in de gemeente waaraan hij verbonden is;
3. met betrekking tot de gevestigde kerken deputaten op te dragen:
- 3.1 wederkerigheid en uitwisseling te stimuleren en te faciliteren tussen
40 zendingsgemeenten en missionaire plekken om
 - 3.1.1 de gevestigde kerken zelf te doen groeien in missionair bewustzijn en missionaire presentie *onder meer in relatie tot de grote toestroom van vluchtelingen naar ons land in de afgelopen jaren.*
 - 3.1.2 daarnaast omgekeerd de nieuwe gemeenten (in wording) te dienen met
45 personele, financiële en theologische ondersteuning, alsmede met de ervaring die is opgedaan in de geloofsoverdracht van generatie op generatie binnen het kader van de gereformeerde verbondsopvatting;
 - 3.2 de kerken te stimuleren om nieuwe missionaire initiatieven te starten, vooral omdat
50 de evaluatie van de afgelopen jaren missionaire vrucht laat zien van nieuwe

initiatieven en zendingsgemeenten en daarbij ook aandacht te besteden aan de *specifieke context van kerken in de biblebelt*;

- 3.3 de handreikingen over doop en avondmaal te verspreiden ten dienste van bespreking in kerkenraden en op classes;
- 5 4. met betrekking tot de plek van zendingsgemeenten in relatie tot het kerkverband:
- 4.1 de classes op te wekken om in hun onderling meeleven (via art. 41 en 44 van de kerkorde) ruime aandacht te geven aan de wijze waarop de gemeente haar missionaire opdracht gestalte geeft;
- 10 4.2 er bij de classes op aan te dringen om, zodra zich in het ressort van de classis een missionair project voordoet dat de potentie heeft om uit te groeien tot een zendingsgemeente, visitatoren aan te stellen die de mogelijkheid en de bereidheid hebben om de moedergemeente, het missionaire project c.q. de zendingsgemeente met advies bij te staan;
- 15 4.3 dit evenzo te doen voor alle bestaande zendingsgemeenten;
- 4.4 er bij de classes met nadruk op aan te dringen daarbij gebruik te maken van de mogelijkheid om aan de visitatoren vanuit de classis een lid van het deputaatschap evangelisatie toe te voegen als adviseur;
- 20 4.5 de classes aan te sporen om door middel van visitatierapporten een inhoudelijke bespreking daarvan ter vergadering en met andere daartoe geëigende middelen te bevorderen, dat niet alleen de visitatoren, maar alle gemeenten uit het ressort zich betrokken weten bij het missionaire project c.q. de zendingsgemeente;
- 4.6 de classes te wijzen op de door deputaten evangelisatie opgestelde handreikingen (zie bijlagen 9.2) en de vragenlijst voor voortgangsgesprekken over missionaire projecten;
- 25 5. met betrekking tot de missionaire roeping van de kerken deputaten op te dragen:
- 5.1 zich voortdurend te blijven bezinnen op de wijze waarop de missionaire roeping binnen onze kerken in wederkerigheid gestalte dient te krijgen;
- 5.2 daarbij gebruik te maken van de kennis die beschikbaar is op de TUA, hogescholen en andere organisaties;
- 30 5.3 de resultaten van deze bezinning vruchtbaar te maken voor de kerken;
- 5.4 de kerken te stimuleren om actief te participeren in missionaire leertrajecten.

3.5.2 Uitvoering Opdracht 1.2

35 De GS van 2016 gaf opdracht aan deputaten evangelisatie om 'samen met deputaten eredienst de formulieren voor doop en avondmaal wat taal en vormgeving betreft geschikt te maken voor gebruik in de context van de zendingsgemeente.'

Inventarisatie

40 Met het oog op het werken aan deze opdracht is er vanuit de sectie bezinning van deputaten evangelisatie een informeel verkennend contact geweest met een lid van deputaten eredienst, om na te gaan of dit deputaatschap een bepaalde visie heeft voor wat betreft het opstellen van formulieren voor uitzonderingssituaties. Uit dit contact bleek dat er geen duidelijke gedachten waren die hierin bepalend zouden moeten zijn. Daarop heeft de sectie bezinning zich gebogen over de vraag hoe zo concreet en effectief mogelijk om te gaan met de voorliggende opdracht. Besloten werd allereerst bij de zendingsgemeente te inventariseren welke formulieren op dit moment gebruikt worden. Tegelijkertijd werd de vraag gesteld welke aanpassingen men noodzakelijk acht in het gebruik van de

formulieren.¹¹ Uit deze inventarisatie en de daarbij gestelde vraag werden de volgende zaken duidelijk:

1. Alle zendingsgemeenten spreken uit dat er een duidelijke behoefte is aan bijbels onderwijs rond de bediening van de sacramenten. Men ervaart dat de aanwezigheid van niet-christenen bij de bediening van een sacrament het uitleggen van wat er gebeurt en wat dat betekent noodzakelijk maakt;
2. De kerkorde schrijft voor dat bij de bediening van de sacramenten de daartoe opgestelde formulieren gebruikt (art. 58 K.O.) dan wel gevolgd (art. 62 K.O.) worden. Om die reden worden in de meeste zendingsgemeenten de zogenaamde klassieke formulieren gebruikt waarbij er, toegesneden op de specifieke context, in beperkte mate aanpassingen worden gepleegd. Die aanpassingen betreffen met name:
 - a. De lengte van de formulieren. Daarbij wordt vanuit verschillende zendingsgemeenten als voornaamste redenen gewezen op het gegeven dat veel van hun bezoekers afkomstig zijn uit een cultuur met een orale traditie in plaats van een geschreven traditie. Bij deze mensen komt een voorgelezen tekst niet ‘binnen.’ Om deze reden gebruiken verschillende voorgangers van zendingsgemeenten delen van hun preek om uitleg te geven van wat doop en avondmaal betekenen. Daarbij is er, vanwege de eigen verwoording van de te verklaren zaken, meer gelegenheid de aanwezigen persoonlijk aan te spreken. In deze context heeft het voorlezen van formulier als neveneffect allereerst dat het contrast tussen de overige delen van de eredienst waar ‘recht uit en tot het hart’ wordt gesproken en gebeden en gezongen, en dit ‘vaststaande’ element groot wordt. Bovendien wordt de tijdsduur die benodigd is voor het lezen van vaststaande formulieren in diensten waar in meerdere talen na en naast elkaar wordt gesproken in ieder geval verdubbeld (of soms zelfs verdrievoudigd).
 - b. De gebruikte formuleringen. In zendingsgemeenten stemt men bewust de inhoud van het onderwijs af op de vooronderstellingen en de vragen die bij de bezoekers leven. Heel concreet speelt dat bijvoorbeeld rond de doop, waarbij mensen uit een andere cultuur regelmatig diepgaande vragen hebben. Daarbij wordt in de verwoording van het onderwijs gezocht naar een weloverwogen verwoording van de aangelegen punten in de betreffende situatie. Vaak wordt er bij het aannemen van het christelijk geloof een vraag toegevoegd waarin men expliciet uitspreekt te breken met het oude geloof. Wanneer kinderen gedoopt worden, wordt ook een vraag aan de ouders gesteld waarin zij erkennen dat voor de kinderen het komen tot geloof en het wederom-geboren worden noodzakelijk is. Dit wordt expliciet aan de orde gesteld omdat men wil voorkomen dat het dopen van kinderen op een lijn wordt gesteld met hun redding.

Overwegingen

Uit de besprekingen van de resultaten van de gehouden inventarisatie en de daarop volgende bezinning werd duidelijk dat het vrijwel onmogelijk is om voor iedere situatie passende formulieren op te stellen.

De verscheidenheid in culturele contexten waarbinnen de zendingsgemeenten binnen het kerkverband van de CGK bestaan, vereist een op de betreffende context toegesneden manier van verwoorden van de geloofszaken die in de sacramenten aan de orde zijn.

¹¹ Zie bijlage C - inventarisatie formulieren pioniersplekken.

De zendingsgemeenten verschillen onderling zo veel van elkaar dat het lastig, zo niet onmogelijk is om daar recht aan te doen in een of enkele formulieren. Bovendien is de ene doopdienst de andere niet, zodat een zekere mate van flexibiliteit gewenst is.

- 5 De doop betekent theologisch gezien altijd hetzelfde, maar wanneer een seculiere Nederlander christelijk gedoopt wordt zal het onderwijs andere dingen bevatten en moeten bevatten dan wanneer iemand met een moslimachtergrond vraagt om toegelaten te worden tot de doop. De specifiek missionaire context vereist een zo goed mogelijk daarbij passende aanpak en verwoording.
- 10 *Voorstel*
1. Het zijn deze redenen die deputaten ertoe brengen voor te stellen, zeker met het oog op de bestaande zendingsgemeenten binnen het kerkverband, niet te werken met vaststaande en voor een algemene context geformuleerde formulieren die moeten worden voorgelezen. Deputaten onderschrijven, net als de zendingsgemeenten, de
15 noodzaak om de gemeente te onderwijzen aangaande de inhoud en de betekenis van de sacramenten. De eigen en vaak specifieke context van de zendingsgemeenten vereist evenwel een eigen en specifieke, op die context toegesneden aanpak en formulering van dat noodzakelijke onderwijs. Daarom stellen evangelisatie voor het onderwijs te borgen in een vast te leggen afspraak dat het onderwijs aangaande de sacramenten aan
20 de orde dient te komen in elke dienst waarin die sacramenten worden bediend. Daarbij is het goed te omschrijven wat in dat onderwijs de wezenlijke en noodzakelijke kernpunten zijn (zie voorstel 2). De voorgangers in de zendingsgemeenten (cq. de evangelisten) kunnen dit vervolgens de plek, de vorm, de nadruk en de toepassing geven die het meest passend is bij de mensen op wie zij zich richten. Dat kan tijdens de preek zijn. Het kan eveneens plaatsvinden in een gesprek met de kinderen. Het kan
25 gebeuren tijdens een moment direct voor de bediening van het betreffende sacrament.
 2. Deputaten stellen voor met het oog op de hierboven genoemde elementen die vanuit bijbels-gereformeerd oogpunt aan de orde dienen te komen in het onderwijs rond de sacramenten te komen tot het vaststellen van een aantal wezenlijke en noodzakelijke
30 kernpunten. Daarbij geldt van bijgaande lijst niet dat ze compleet is: variatie en aanvulling is mogelijk.

Heilige doop

- Voor wat betreft de doop zullen daarbij de volgende onderwerpen een plaats moeten
35 krijgen in de dienst waarin de doop bediend wordt:
- a. De doop is geen uitvinding van mensen of van de kerk, maar een instelling van Christus (Matth. 28:18-20).
 - b. Het teken wijst op de betekende zaak. Daarbij kan men al naar gelang de context spreken over: afwassing/reiniging; het bad van de wedergeboorte; het sterven en
40 opstaan met Christus, het een plant zijn met Christus (Rom.6).
 - c. Er is een belofte en eis – er is wedergeboorte en bekering nodig tot God door het werk van de Zoon, toegepast door de Heilige Geest.
 - d. De doop is teken van het verbond.
 - e. De doop is teken van de inlijving in Christus en daarmee inlijving in zijn gemeente.
 - f. De doop is een uitnodiging voor allen die nog niet gedoopt zijn om tot Christus te
45 komen en wanneer zij dat gedaan hebben om zich voor te bereiden op de doop.
 - g. De bediening van de doop is een herinnering en bemoediging voor iedereen die gedoopt is om zijn leven en geloof daarnaar vorm te geven.
 - h. De vragen die bij de doop gesteld worden aan de dopeling (bij de volwassendoop) en
50 aan de doopouders is leidend voor de leer aangaande de sacramenten.

De doopvragen die bij volwassenen gesteld worden:

1. Geloof je in de Drie-Enige God?
2. Geef je je over aan Jezus Christus als jouw Redder en Heer?
- 5 3. Geloof je dat Hij voor jouw zonden is gestorven en dat Hij jou zo verlossing geeft?
4. Geloof je dat God je nieuw leven geeft, en laat je je oude leven achter?
5. Geloof je dat je met Christus bent opgestaan in een nieuw leven, en beloof je dat je heilig (geheiligd) wilt leven?
6. Breek je juist om Christus' wil met je oude geloof of je oude levensvisie?
- 10 7. Beloof je met Gods hulp volhardend te zijn in je geloof, trouw aan de gemeente, en gehoorzaam aan de tucht van de kerk?

De vragen die bij de doop van kinderen gesteld worden:

- 15 1. Geloof je dat voor elk mens, ook voor dit kind, wedergeboorte nodig is en dat dit de enige manier is om het Koninkrijk binnen te gaan, omdat wij zonder God onze eigen weg gaan die ingaat tegen alles wat Hij van ons vraagt?
2. Geloof u tegelijk de belofte van God dat dit kind samen met jullie apart is gezet en dus geheiligd is om te leven in zijn koninkrijk, en dat het daarom ook het teken van het Koninkrijk – de doop – ontvangt?
- 20 3. Stemt u in met de waarheid van het Oude en Nieuwe Testament die de enige weg tot redding is, en stemt u in met de leer van de kerk?
4. Beloof u dit kind voor te gaan in geloof, in het leven met God en dat ook door anderen te laten doen?

- 25 De doop vindt vervolgens plaats in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest.

Heilig Avondmaal

30 Voor wat betreft de viering van het Heilig Avondmaal zal tijdens de dienst het volgende aan de orde moeten komen:

- a. Het Heilig Avondmaal is geen uitvinding van mensen of van de kerk, maar is ingesteld door Christus in de nacht voordat hij gekruisigd werd.
- b. In het avondmaal vieren en ontvangen wij de gemeenschap met Christus als de Zoon van God door de Heilige Geest.
- 35 c. Het avondmaal brengt in gemeenschap met Christus en met elkaar. Het is de maaltijd van het verbond. Brood en wijn zijn de tekenen van het gebroken lichaam en het vergoten bloed. Het delen van brood en wijn wijst op de eenheid van de gemeente die van het ene brood eet en uit de ene beker drinkt.
- d. Christus stelde het avondmaal in voor de gelovigen die Hem metterdaad belijden en volgen en door de doop in Hem werden ingelijfd.
- 40 e. Bij het avondmaal klinkt de oproep om zichzelf eerst te beproeven en zich om te keren van een verkeerde weg voordat men aan de maaltijd deel neemt. Daarbij kan de voorganger heel concreet zonden aanwijzen die in het gemeentelijk leven spelen.
- f. Het avondmaal vindt vervolgens plaats met de instellingswoorden van Christus.

45

Kerkvisitatie

Deputaten stellen voor om deze dingen ook onderdeel van het gesprek van de kerkvisitatie te laten zijn. Juist in dit gesprek kan aan de orde komen hoe de kerkenraad er zorg voor

draagt dat de leer, zoals omschreven in bijvoorbeeld de handreiking heilige doop¹² of die voor het avondmaal¹³, rondom de bediening van de sacramenten aan de orde komt.

3.5.3 Uitvoering opdracht 2.1 en 2.2

- 5 Deputaten werden nauw betrokken bij deze opdrachten aan deputaten kerkorde en kerkrecht en verwijzen hier naar de rapportage van dit deputaatschap.

3.5.4 Uitvoering opdrachten onder 3

- 10 Voorheen organiseerden deputaten jaarlijks een open dag zendingsgemeenten waar iedereen welkom was om kennis te maken met de praktijk van een zendingsgemeente. De belangstelling hiervoor taande, en woog niet op tegen de inspanningen van de organisatie.

- 15 Deputaten hebben er daarom voor gekozen die uitwisseling en kennismaking te concentreren in een 'Op-Missie-dag' voor de gemeenteteams die meedoen aan het missionair leertraject. Zij gaan jaarlijks met hun kerkenraden op bezoek bij een zendingsgemeente om daar iets te proeven van het missionaire werk in de praktijk.

- 20 Verder wordt in elke editie van Doorgeven aandacht gegeven aan de kennismaking met de missionaire praktijk van zendingsgemeenten en missionaire projecten. Uit onderzoek is gebleken dat Doorgeven doorgaans goed wordt gelezen.

- 25 In de praktijk constateren deputaten dat in veel situaties de kerken bij hun missionaire werk oog hebben voor vluchtelingen die ons land zijn binnengekomen. Organisaties als Evangelie en Moslims en Gave doen veel werk op het gebied van bewustwording van de kerken rondom de thematiek van vluchtelingen en statushouders. Doorgaans weten onze kerken de weg naar deze organisaties goed te vinden.

- 30 In de leergemeenschap pionieren van de PKN, waarin deputaten sinds 2018 participeren, zijn diverse sub-netwerken of niches, waarin aandacht is voor gemeentestichting op het platteland (waaronder de zgn. bible-belt) en onder vluchtelingen/statushouders. Deputaten moedigen de kerken aan om via deze leergemeenschap hun missionaire roeping te volgen, door het starten van pioniersplekken, ook onder de genoemde doelgroepen.

- 35 De jaarlijkse pioniersdag (was: evangelistendag) is een gelegenheid voor toerusting en ontmoeting. Hier werden deputaten vertegenwoordiging in de achterliggende periode ook voor uitgenodigd, vanuit het verlangen om vormen van wederkerigheid tussen langer bestaande kerken en zendingsgemeenten te faciliteren.

- 40 De handreikingen over doop en avondmaal in missionaire contexten zijn conform opdracht ter beschikking van de kerken gesteld.

3.5.6 Uitvoering opdrachten onder 4

- 45 In de afgelopen periode is over de aangelegen zaken onder deze opdracht uitvoerig gecommuniceerd met de classes. Voor deputaten is het moeilijk om vast te stellen wat dit daadwerkelijk in de classisbesprekingen heeft opgeleverd. Van een aantal classes hebben deputaten bericht ontvangen dat er voor zendingsgemeenten vaste kerkvisitatoren zijn

¹² Zie *handreiking heilige doop*, in: Acta generale synode 2016/2017, 671-678.

¹³ Zie *handreiking heilig avondmaal*, in: Acta generale synode 2016/2017, 678-685.

aangesteld, maar dit geldt niet voor elke zendingsgemeente. Deputaten zijn van mening dat een vaste kerkvisitator van grote betekenis kan zijn bij de dynamiek die in een zendingsgemeente (in wording) aan de orde is en die vraagt om de ontwikkeling van nabij te kunnen volgen.

5

3.5.7 Uitvoering opdrachten onder 5

Deputaten belegden in samenwerking met de TUA en dr. G.J. Roest een symposium over contextualisatie van het Evangelie hetgeen resulteerde in een Apeldoornse Studie. Op deze wijze zochten deputaten de inbreng van diverse sprekers te bundelen om de bezinning op de missiologie een impuls te geven in de kerken. (Zie ook paragraaf 3.4.)

10

Deputaten stimuleren de kerken actief om deel te nemen aan een of meer programma's die beschikbaar zijn. Praktijkervaring leert dat zonder toewijding van kerken aan een concreet leertraject in teamverband met steun van de kerkenraad, de kans klein is dat missionair verlangen in een duurzaam initiatief gestalte krijgt. Daarom is de beleidslijn van deputaten ook sinds de GS van 2016 in langer lopende trajecten met gemeenten te investeren (typisch 2 of 3 jaar), om zo onvruchtbare verboddeling van training en toerusting zonder concrete uitwerking in een missionair initiatief tegen te gaan.

15

3.6 Rapportage PZG

De commissie partners zendingsgemeenten (PZG) rapporteert via het deputaatschap evangelisatie over de werkzaamheden in de inter-synodale periode. In de afgelopen periode is er geregeld contact geweest tussen deputaten evangelisatie en commissieleden. Heeft zich in deze periode met name gericht op advies en financiële ondersteuning van zendingsgemeenten. De commissie heeft getracht met behulp van het beschikbaar stellen van een fondsenwerfer en financiële expertise zendingsgemeenten daadwerkelijk te helpen. Het rapport van de commissie partners zendingsgemeenten wordt separaat aangeboden.

25

Deputaten onderkennen samen met dat het overzicht en de afstemming in de financiële ondersteuning van kerken en zendingsgemeenten ontbreekt. In de praktijk gaan steunzoekende kerken, min of meer gedwongen, van 'loket naar loket'. In verband hiermee is een nader overleg gepland met de partijen die deel uitmaken van (deputaten zending, evangelisatie, diaconaat, onderlinge bijstand en advies) en de commissie kleine kerken. In de aanloop naar de GS zal dit overleg plaatsvinden om te onderzoeken of het mogelijk is tot meer afstemming te komen in de financiële ondersteuning van kerken die dit nodig hebben. Zo mogelijk zullen deze partijen de GS nog van aanvullende voorstellen voorzien.

30

35

4. Organisatie

40

4.1 Inleiding

In de afgelopen jaren zijn rollen en taken van deputaten gaan schuiven onder invloed van het visietraject. Dat was een proces van zoeken en ontdekken, waarbij niet alles leidde tot een bevredigende wijze van functioneren. Om die reden is de inrichting van het deputaatschap heroverwogen en doen deputaten voorstellen tot een structurele wijziging waarbij voortaan alleen nog GS-deputaten worden benoemd.

45

4.2 Herstructurering

De verandering van subsidiëring naar begeleiding die in de werkzaamheden vanuit het kantoor de afgelopen jaren is doorgevoerd, leidt nu ook tot voorstellen om de organisatie van het deputaatschap zelf te wijzigen. Voorheen deden deputaten deels ook zelf

50

uitvoerend werk in het bezoeken van projecten. Dit is nu de subsidiëring van projecten is weggevallen niet meer het geval. De begeleiding is intensiever, meer op de inhoud gericht en vraagt de deskundigheid van de consultants. Om het contact met de kerken en de inbreng van externe deskundigheid te bevorderen, zullen deputaten gebruik gaan maken van klankbordgroepen.

Dit betekent dat de taken van deputaten ook verschuiven. De vaart waarmee het missionaire team van consultants en hen die ondersteuning bieden te werk gaat, vraagt om een bestuur dat behendig en vlot de werkzaamheden faciliteert, richting geeft en het team stimuleert. De breedte van het huidige (grote) deputaatschap maakt het lastig om iedereen betrokken te houden.

Omdat de GS de opdrachten aan deputaten verstrekt zijn deputaten driejaarlijks aan de GS verantwoording schuldig. Elk jaar wordt daarnaast een tussenrapportage opgemaakt voor de PS-vergaderingen die elk twee deputaten hebben benoemd in het deputaatschap evangelisatie.

Deputaten stellen voor dat de benoeming van deputaten evangelisatie in het vervolg uitsluitend plaatsvindt door de GS en dat de benoeming door de PS en daarmee ook de rapportage aan de PS komt te vervallen. Als overgangsregeling stellen deputaten voor dat de PS-deputaten hun benoeming aanhouden tot de eerstvolgende PS-vergadering in 2020.

4.3 Instructie

In de loop van de jaren is het werk van deputaten erg veranderd. Om aan te sluiten bij de huidige missie, visie en beleid, stellen deputaten voor de instructie (eerder: regeling) van deputaten te wijzigen conform het gestelde in bijlage B, voorstel voor herziening bijlage 1.18 K.O.

4.4 Financieel

Toelichting periode 2017-2019

Zoals bij de begroting reeds als mogelijkheid was aangekondigd, heeft in de periode 2017-2019 een verschuiving in de uitgavenposten plaatsgevonden die voortvloeit uit de doorgevoerde beleidswijziging. Nadat reeds eerder het maximum van te verlenen steun was verlaagd, is in deze periode besloten de verstrekking van lump subsidies aan missionaire projecten te beëindigen; reeds gedane toezeggingen zijn uiteraard nog wel gestand gedaan. Daarvoor in de plaats wordt ingezet op gerichtere steun aan missionaire projecten, door concrete begeleiding van projecten, het aanbieden van missionaire leertrajecten en het inhuren van specialistische kennis, zoals ten behoeve van fondsenwerving. Om de professionele steun vanuit het deputaatschap te versterken is het team van consultants en ondersteuning uitgebreid van 1,7 naar 2,2 fte. Dat verklaart de stijging in de personeelskosten. In 2018 is opnieuw – conform het besluit van de GS 2016 – een bijdrage aan de commissie Partners Zendingsgemeenten (PZG) verstrekt ter aanvulling van haar kapitaal. Door de wijzigingen is minder ingeteerd op het vermogen dan was begroot.

Toelichting periode 2020-2022

Voor de periode 2020-2022 worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

1. Ondanks de teruglopende inkomsten, onder andere als gevolg van het lagere ledental, en de stijging van de salariskosten is de omslag gehandhaafd op €4,00 per lid/dooplid;

2. Evenals voorgaande periode wordt bij de inkomsten rekening gehouden met gemeenten die structureel niet afdragen aan deputaten evangelisatie. Daarom is €8.000 per jaar afgeboekt;
3. De formatie wordt verder uitgebreid met 0,1 fte;
- 5 4. In lijn met de doorgevoerde beleidswijziging is financiële ruimte ingeboekt voor gerichte steun aan missionaire projecten (hulp bij fondsenwerving), inhuur van specialistische kennis ten behoeve van de missionaire leertrajecten (toerusting en coaching) en het bevorderen van missionaire kennis (aanbod van missionaire studieprogramma's, wetenschappelijk onderzoek op missionair terrein en deelname
- 10 aan studies op missionair terrein door predikanten/kerkelijk werkers/studenten). Deze onderdelen zijn als afzonderlijke posten bij de lasten opgenomen. In de post 'Bevorderen missionaire kennis' is ook de (voortgezette) bijdrage aan de TUA ad €6.000 opgenomen ten behoeve van het vak missiologie en evangelistiek;
- 15 5. Ten aanzien van Evangelie & Moslims wordt de lijn gecontinueerd om de bijdrage geleidelijk te laten teruglopen in het licht van de krapper wordende financiële situatie;
6. Omdat de vermogenspositie nog ruim boven de eis van eenmaal de jaarlijkse lasten ligt, is in de begroting een jaarlijks tekort opgenomen. Wil de ingezette beleidslijn na de komende GS-periode worden bestendig, zal de omslag vanaf 2023 moeten worden
- 20 verhoogd.

Begroting 2020-2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
	Realisatie	Realisatie	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Baten						
Bijdragen kerken conform omslag	290.000	290.000	290.000	288.000	288.000	288.000
Afboeking dubieuze debiteuren	-10.000	-10.000	-10.000	-8.000	-8.000	-8.000
Opbrengst bijdragen kerken	281.978	283.838	280.000	280.000	280.000	280.000
Zendingsdagen	4.356	4.700	5.000	5.000	5.000	5.000
Intrest	3.929	3.465	6.000	4.000	4.000	4.000
Aandeel giften Doorgeven	18.353	19.857	19.000	19.000	19.000	19.000
Overige inkomsten	5.916	7.613	10.000	7.000	7.000	7.000
Totaal	314.532	319.473	320.000	315.000	315.000	315.000
Lasten						
Personeelskosten	151.561	167.189	160.000	195.000	200.000	205.000
Huisvesting	4.300	4.200	5.300	4.000	4.000	4.000
Bureau- en overige kosten	60.938	74.988	60.000	65.000	65.000	65.000
St. Evangelie en Moslims	40.000	39.000	38.000	37.000	36.000	35.000
Subsidies	36.536	48.300	75.000	-	-	-

Steun missionaire projecten ¹⁴	-	-	-	20.000	20.000	20.000
Inhuur tbv missionaire leertraject	-	-	-	15.000	15.000	15.000
Bevorderen missionaire kennis	-	-	-	20.000	20.000	20.000
TUA - missiologie en evangelistiek	6.000	6.000	6.000	-	-	-
Totaal	299.335	339.676	344.300	356.000	360.000	364.000
Saldo	15.197	-20.203	-24.300	-41.000	-45.000	-49.000
Omslag	4,00			4,00		
Aantal leden	72.500			72.000		
Bijdragen kerken	290.000			288.000		
Vermogen ultimo 2018		537.588				
Vermogen ultimo 2019						402.588
<i>Verhouding tot jaarlasten</i>		<i>1,58</i>				<i>1,11</i>

5. Voorstellen

Deputaten doen de GS de volgende voorstellen tot besluit:

1. met betrekking tot het deputaatschap:
 - 5 a. het werk en het beleid van deputaten goed te keuren;
 - b. de begroting goed te keuren en de jaarlijkse omslag vast te stellen op €4,00 per lid/dooplid;
 - c. in te stemmen met het voorstel om het deputaatschap evangelisatie voortaan alleen uit deputaten te laten bestaan die door de GS benoemd zijn;
 - 10 d. te bepalen dat de PS-deputaten hun benoeming aanhouden tot hun eerstvolgende PS vergadert in 2020;
 - e. in te stemmen met de nieuwe tekst voor de instructie deputaten evangelisatie (bijlage 1.18 K.O.);
 - f. 7 deputaten te benoemen;
- 15 2. met betrekking tot het kerkverband vast te stellen dat het nodig is de kerken te helpen zich sterker in te stellen op de in Nederland ontstane zendingssituatie dan tot op heden het geval is, en hiertoe
 - a. deputaten evangelisatie een kerkenbrede taakgroep te laten samenstellen die zich op de vragen die deze zendingssituatie met zich meebrengt bezint (naar aanleiding van het gestelde in hoofdstuk 2 van dit rapport);
 - 20 b. deze taakgroep de expertise vanuit alle voor de opdracht relevante deputaatschappen te laten inbrengen;
 - c. deze taakgroep op te dragen via deputaten evangelisatie de kerken op de eerstvolgende GS te dienen met een samenhangend visiedocument dat beschrijft wat de kerken met het oog op de zendingssituatie nodig hebben.
 - 25
3. met betrekking tot de toerusting van gevestigde kerken

¹⁴ D.w.z. inhuur van kennis op het gebied van fondsenwerving.

- a. de kerkenraden op te roepen in de komende drie jaren het gesprek met hun predikanten te voeren over de lokale missionaire situatie en in overleg met deputaten evangelisatie hun predikanten actief in staat te stellen missionaire toerusting en opleiding te volgen;
- 5 b. de kerkenraden op te roepen in de komende drie jaren samen met deputaten evangelisatie de mogelijkheid te onderzoeken om nieuwe pioniersplekken te starten;
- c. deputaten evangelisatie op te dragen samen met de TUA ervoor zorgen dat alle admissiale studenten ervaring opdoen met de missionaire context van een of meer zendingsgemeenten;
- 10 d. deputaten evangelisatie op te dragen om samen met deputaten kerkorde en kerkrecht de huidige regeling voor kerkvisitatie te toetsen aan de missionaire context waarin de kerken zich bevinden.
4. met betrekking tot de zendingsgemeenten en pioniersplekken
- 15 a. deputaten evangelisatie op te dragen om samen met deputaten zending, diaconaat, onderlinge bijstand & advies, de commissie partners zendingsgemeenten en de commissie kleine kerken te komen tot een eenduidig en samenhangend beleid van financiële en andere ondersteuning ten behoeve van gevestigde kerken en zendingsgemeenten;
- 20 b. deputaten evangelisatie op te dragen de zendingsgemeenten op de hoogte te stellen van de (in paragraaf 3.5.2) geformuleerde kernzaken in het onderwijs bij de bediening van de sacramenten van de heilige doop en het heilig avondmaal, waaronder ook de bij de sacramentsbediening te stellen vragen vallen;
- 25 c. uit te spreken dat de regelingen voor de permanente educatie van predikanten ook van toepassing zijn op evangelisten naar art. 4 K.O.

Bijlage A: Impressie expertmeeting 27-6-2018, TUA

Inleiding

Op 27 juni 2018 vond er een bijzondere ontmoeting plaats op de TUA.

- 5 Vertegenwoordigers van verschillende deputaatschappen kwamen bij elkaar om met elkaar van gedachten te wisselen over de toekomst van de CGK. Het resultaat was een boeiend, prikkelend en vruchtbaar gesprek, waarin alle deelnemers een gevoel gemeen hadden: een besef van urgentie.

10 *Vragen*

Het initiatief van deze ontmoeting lag bij deputaten evangelisatie. Tijdens hun werkzaamheden in en rond de missionaire praktijk raken zij regelmatig aan uitdagingen en vraagstukken die hun eigen opdracht en competentie te boven gaan, maar direct raken aan het wezen en voortbestaan van de kerk. Ter voorbereiding hadden de genodigden een
15 aantal casussen ontvangen, die een impressie gaven van het soort vragen dat telkens terugkeert. Hoe gaan we om met huisgemeenten die ontstaan vanuit de missionaire praktijk, zonder dat er sprake is van een ambt? Wat doen we als de kerkelijke presentie in een bepaald gebied dreigt te verdwijnen? Wat is essentieel voor de toekomst van de kerk? Het leek deputaten evangelisatie goed om in brede kring na te denken over deze vragen en
20 de toekomst van de kerk.¹⁵ Hoe ziet de kerk er over dertig jaar uit? Welke ontwikkelingen nemen we waar? Welke verwachtingen hebben? Welke gevolgen zouden deze ontwikkelingen en verwachtingen nu op de kerken moeten hebben, zodanig dat de kerk van morgen klaar is voor haar roeping dan? Op welke manier kunnen de verschillende deputaatschappen de handen ineenslaan?

25

Onze missioloog Jan van 't Spijker zette de toon door te openen met Handelingen 16. Daar lezen we van de Heilige Geest die de kerk en haar werkers leidt en stuurt, maar tegelijk van Paulus en zijn reisgenoten die met elkaar plannen maken. Die twee sluiten elkaar niet uit. God schakelt ons niet uit als het gaat om het nadenken over welke stappen er genomen
30 moeten worden.

30

Dat er stappen genomen moeten worden, was voor iedereen duidelijk. Het werd onderstreept door de cijfers die gepresenteerd werden door Peter Visser. Over het algemeen geven de grafieken een dalende tendens weer. Deze trieste cijfers zijn natuurlijk niet nieuw, en ze vertellen ook niet alles, maar ze onderstrepen wel de urgentie van de
35 situatie. We kunnen niet zomaar doorgaan zoals vroeger.

35

Toekomst

Maar hoe dan wel? Van verschillende kanten werd het vermoeden geuit dat de kerkelijke grenzen in de toekomst steeds meer geperforeerd zullen raken. Nu al zien we dat veel
40 nieuwe kerken niet zozeer ontstaan vanuit een gemeenschappelijke leer, waar een gemeente zich mee onderscheidt van andere kerken. Eerder ontstaan zij vanwege een gemeenschappelijke roeping: dit dorp, deze wijk/regio/stad; deze groep mensen (vluchtelingen, hoogopgeleiden, sociaal zwakken), deze missie (diaconaal of missionair). Wat vinden we van die ontwikkeling? En wat betekent dit voor ons eigen kerkverband?
45 Wat wordt er van ons verwacht? Wat is er concreet nodig?

45

¹⁵ Naast een delegatie van deputaten evangelisatie waren aanwezig: afgevaardigden van deputaten kerkorde en kerkrecht, deputaten zending, deputaten diaconaat, deputaten onderlinge bijstand en advies, commissie kleine kerken, commissie amb, deputaten eredienst en het curatorium.

Veel meer aandacht voor toerusting van gemeenteleden kwam van verschillende kanten naar voren. Een predikant zal niet langer alleen verkondiger en zielzorger zijn, maar ook coach. En misschien moeten we als kerken steeds meer oefenplaatsen worden en creëren waar gelovigen toegerust worden tot discipelen.

- 5 Dit zal ook z'n weerslag moeten hebben op de opleiding van onze predikanten. Op de TUA zal meer oog moeten zijn voor de missionaire situatie en zullen studenten begeleid moeten worden naar een meer toerustende rol. Theorie en praktijk zullen veel meer geïntegreerd moeten worden. Maar hoe? Moeten we meegaan met de tendens naar een meer hbo-gerichte opleiding, of is de academische achtergrond van predikanten essentieel?
- 10 Maar we zullen breder moeten kijken naar de invulling van ons kerkelijk leven. Is het niet te log? Kan het niet slagvaardiger? En zouden we – met het oog op de missionaire situatie – niet veel meer aandacht moeten hebben voor bovenplaatselijk belang? Zo zou bijvoorbeeld de classis een meer sturende rol kunnen spelen in het missionaire werk in een bepaalde regio. Ook als het gaat om een regio met gekrompen kerken.
- 15 Het gezamenlijk beroepen van een predikant is een goede mogelijkheid om verschillende gekrompen kerken te blijven dienen, wanneer zij dat zelfstandig niet meer op kunnen brengen. Maar in de praktijk blijkt een dergelijk gezamenlijk beroep heel lastig tot stand te komen. Moet hier niet een heroverweging over de predikant aan vooraf gaan? Wat wordt zijn rol als hij meerdere kerken tegelijk toerust tot dienstbetoon? En wat is daarvan de
- 20 invloed van andere ambten als ouderlingen en diakenen? Zo niet, dan vult zijn agenda zich met het bedienen van sacramenten, huwelijksbevestigingen en begrafenissen op verschillende plekken. Opnieuw dient de vraag zich aan of het niet juist de taak van de kerkorde is om de kerk uit te zenden als licht van een wereld in steeds diepere duisternis.
- 25 *Ten slotte*
Tal van stimulerende gedachten en mogelijke scenario's kwamen aan de orde op deze dag. Het is onmogelijk om alles wat besproken is volledig in een verslag weer te geven. Een ding maakt deze impressie in elk geval duidelijk: het besef van urgentie werd breed gedeeld.
- 30 Afgesproken werd dat alle aanwezigen verslag zouden doen richting hun eigen deputaatschap en dat in de verschillende synoderapporten naar deze dag verwezen zou worden. Wat zou het mooi zijn als deze dag het begin mocht zijn van een brede kerkelijke bezinning op de toekomst van de kerken!

Bijlage B: Voorstel voor herziening bijlage 1.18 (art. 21) kerkorde

Instructie voor deputaten evangelisatie

Preambule

- 5 Naar Gods woord is de kerk wezenlijk een gezonden kerk, ook in eigen land. Elke kerkenraad, classis en synode heeft de roeping om de uitbreiding van Gods Koninkrijk met woord en daad te bevorderen en daarvoor zoveel als nodig is arbeiders en middelen in te zetten. En elke gemeente is geroepen om, op de plek waar God roept, de grote daden van God te verkondigen (1 Pet. 2:9) en haar licht zo te laten schijnen voor de mensen, dat zij haar goede werken zien en de Vader verheerlijken (Matth. 5:16).

Artikel 1

Deputaten evangelisatie bieden o.a. door de inzet van missionaire consulenten actief ondersteuning

- 15 a. aan kerken en classes die initiatieven willen nemen om de missionaire presentie van bestaande kerken te versterken,
b. aan kerken en classes die zogenoemde pioniersplekken willen stichten met mogelijke uitgroei tot (wijk-)zendingsgemeenten (zie art. 21.1 K.O.),
20 c. in de vorm van advies wanneer een plaatselijke kerk wil overgaan tot het instellen van een (wijk-)zendingsgemeente (zie art. 21.1.b K.O.).

Artikel 2

De bredere vergaderingen hebben de taak om lokale kerken te wijzen op hun roeping om missionair present te zijn, hen daarin te stimuleren, te adviseren en te steunen wanneer het missionaire werk de lokale kerk in omvang en kosten te boven gaat. De bredere vergaderingen en de lokale kerken kunnen zich hierbij laten ondersteunen door deputaten evangelisatie en de inzet van missionaire consulenten die onder deze deputaten ressorteren.

Artikel 3

- 30 De generale synode benoemt zeven deputaten evangelisatie en hun secundi, die de taak hebben om
a. visie en beleid te ontwikkelen in verband met het voorgaande,
b. de medewerkers in dienst van deputaten landelijk kerkelijk bureau, die ressorteren onder deputaten evangelisatie, te bemoedigen, te faciliteren en aan te sturen,
35 c. van hun werkzaamheden verslag te doen aan de generale synode.

Artikel 4

De benodigde gelden voor de taak van deputaten evangelisatie zijn afkomstig uit de bijdragen van kerken, giften, schenkingen, erfstellingen en legaten.

40

Artikel 5

Deputaten zijn krachtens artikel 84 K.O. en binnen de grenzen van hun instructie bevoegd tot:

- 45 a. het in ontvangst nemen van gelden, waaronder legaten en erfstellingen
b. het verrichten van betalingen.

Artikel 6

Het beheer van de geldmiddelen is toevertrouwd aan de penningmeester van deputaten evangelisatie. Hij/zij ontvangt instructies van deputaten en doet alleen betalingen waarvoor hij/zij door deputaten gemandateerd is.

50

Bijlage C: Inventarisatie formulieren pioniersplekken

Inventarisatie gebruik formulieren

Informereren bij diverse (zendings)gemeenten leverde de volgende lijst op van formulieren bij de bediening van doop en avondmaal die in gebruik zijn:

- 5 1. Almere, De Wegwijzer – doop van kinderen
2. Amersfoort, ICF - doop kinderen.
3. Amersfoort, ICF – doop volwassenen.
4. Amsterdam, Hoop voor Noord – doop kinderen.
- 10 5. Amsterdam, Hoop voor Noord - doop volwassenen.
6. Amsterdam, Via Nova – doop van kinderen.
7. Bunde-Meerssen, Gemeente van de Goede Herder – doop kinderen.
8. Haarlem, Open Huis – doop kinderen.
9. Haarlem, Open Hof – doop van volwassenen & kinderen.
- 15 10. ICF Rotterdam – Baptism Form Children.
11. ICF Rotterdam – doop volwassenen.
12. ICF Rotterdam (English) - Adults.
13. ICF Rotterdam - Baptism form adults & children.

20 *Overzicht gebruik formulieren*

# gevraagde pioniersplekken/zend.gem.	31	
# reacties	21	68%
# dat klassiek formulier gebruikt (onverkort)		1
# dat klassieke formulier gebruikt (verkort)		1
# dat aangepast/eigen formulier gebruikt		8
# dat geen formulier gebruikt		2
# gebruik van formulier n.v.t.		9
# toegevoegde aangepaste formulieren		13

Diverse reacties

- a. 'Ik weet wel dat ik bij de doop van kinderen het korter hield. De aandacht is echt weg met een lange tekst die ook nog eens vertaald moet worden. Het is beter als het kort en helder is, met de warmte van het geloof, met wat persoonlijke woorden.'
- 25 b. 'formulieren worden niet voorgelezen, maar inhoud wordt in eigen woorden naverteld.'
- c. 'Bij aanwezigheid van kinderen zondagschool wordt vaak de doop uitgelegd in kindertaal, inhoudelijk wordt vaak de lijn van een eenvoudig formulier gevolgd.'
- d. 'Ik maakte geen gebruik van formulieren. Eigenlijk zijn de interculturele setting en kerkelijke formulieren nooit bij elkaar te krijgen. Het is belangrijk om uit je hart te spreken en niet een papier voor te lezen. Je bent immers een man van God en die spreekt vanuit een vervuld hart en vanuit een vervuld verstand.'
- 30 e. 'Grote lappen tekst worden overgeslagen.'
- f. 'Nog niet van toepassing, maar t.z.t. houden we ons aanbevolen voor goed materiaal.'
- 35 g. 'Een missionaire versie zou volgens mij zeker wenselijk zijn. Nu maken predikanten soms een eigen versie in een veel kortere vorm.'

- h. ‘Drie dingen wil ik vanuit de praktijk even doorgeven: We hebben bewust een vraag ingelast met het oog op mensen die zich bekeerd hebben van de islam, vraag 2. Ook vraag 1 hebben we expliciet trinitarisch geformuleerd en gekoppeld aan de Bijbel als geopenbaard van God. Met deze twee vragen willen we dopelingen concreet hun oude geloof op Godsleer en openbaringsleer doen herroepen. {1. Geloof je in de ene God, die Vader, Zoon en Heilige Geest is, zoals Hij zich in de Bijbel heeft bekendgemaakt? 2. Doe je afstand van je vroegere geloof en belijd je dat alleen Jezus de Weg, de Waarheid en het Leven is? 3. Erken je dat je zonden de relatie met God kapot maken, en heb je daar verdriet van? 4. Vertrouw je op Jezus die gestorven is om jouw schuld en schande te dragen, en die jou door zijn offer vergeving en een nieuw leven geeft? 5. Verlang je ernaar om God en je naaste lief te hebben en je hele leven te laten leiden door Gods Woord en zijn Geest?} Verder dat we de doop middenin de catechese plaatsen, om het idee van de doop als eindstation te voorkomen. Zo weet men van meet af aan dat je ook daarna weer verder leert. Ook hebben wij bewust andere gelovigen mee laten doen in de doopklas, en hen ook een rol gegeven in de doopdienst, om het familie aspect te benadrukken.’
- i. ‘Wij maken gebruik van de klassieke formulieren, overigens wel wat hertaald als het nodig is. Niet altijd lees ik het geheel. De vragen bij de volwassendoop heb ik ingekort, zodat helderder is wat de vraag is. Dat heeft ook te maken dat het vaak naar Farsi of Arabisch moet worden vertaald. Ook gebeden laat ik wel zitten bij de doop. Dat heeft deels met persoonlijke voorkeur te maken, maar ook wel met complexiteit (bijv. link tussen ark van Noach en de doop zal niet iedereen snappen). Soms vat ik wel eens wat samen. Ben benieuwd!’
- j. ‘Alles gaat in het Nederlands en Arabisch. Een lange tekst in het Nederlands zou op zijn minst het dubbele van de tijd vragen bij lezing. We willen kort en krachtig aangeven waar het om gaat. Voor een deel ook in eigen, spontane bewoordingen. Gelet op de mensen (bezoekers) die die zondag in ons midden zijn. Dus we houden ons aan een basistekst (zoals in de bijlage) maar variëren nogal eens gelet op de aanwezigen.’
- k. ‘Wat ik jullie heel graag wil vragen: bezin je vooraf op de nut en noodzaak van formulieren. De afgelopen 10 jaar zijn prachtige formulieren voor allerlei gebeurtenissen uitgebracht. Inhoudelijk kan ik er volkomen amen op zeggen (net als bij de klassieke formulieren). Alleen ze worden steeds langer. Dat brengt mij bij de vraag: is er wel voldoende zicht op wat het doel er van is. Dat kan toch niet zijn om een beknopte dogmatiek te geven bij elk sacrament? Dat terwijl elke predikant zijn preek inkort, om ruimte te maken voor het sacrament. De actuele preek levert dus in op een vaststaand formulier. Waarom lezen wij formulieren?
- i. Uit ‘gewoonte of bijgeloof’? Dat zal niemand willen.
- ii. Vanwege onderwijs? Maar wat is dan de eigen plaats van het formulier ten opzichte van de prediking? Bij ons vierden wij maandelijks het avondmaal. Betekent dit dat 12 keer per jaar hetzelfde gelezen dient te worden? Of bij de reguliere kerken: in de middagdienst nóg een keer ‘een beknopt formulier’, waar de hele gemeente geduldig bij mee luistert (hier stap ik even over mijn kleingeloof ten aanzien van onze concentratie heen), vanwege die 5-10% van de mensen die in de ochtend afwezig waren. Ik zet ‘beknopt formulier’ bewust tussen aanhalingstekens. In de praktijk wordt het gebruikelijke formulier in tweeën geknipt en het eerste gedeelte bij de voorbereiding gelezen. Het gevolg is dat men in de middagdienst met het beknopte formulier 1,5 keer meer leest dan in de ochtenddienst (374 woorden om 214 woorden).

iii. Om de onderlinge eenheid tussen onze kerken te bevorderen door op kernmomenten van ons gemeentelijk leven eenheid in onderwijs te laten hebben? Een voordeel, maar ook wel wantrouwend naar de prediking.

5 iv. Om het gewijde karakter te onderstrepen? Dat vind ik een plus – zeker als daar verder weinig gevoeligheid voor is. Maar als reformatorisch christen zeg ik tegelijk: dit is niet zonder gevaar.

Daarom commissie:

- 10 1. maak alsjeblieft geen hertaling/herformulering die past in zendingsgemeenten. Zending vraagt niet om aanpassing, maar om oude vragen in een nieuwe context helemaal te doordenken. Ik pleit er niet voor om geen formulieren te gebruiken. Maar ik zeg wel: er is niets in de Bijbel dat formulieren voorschrijft bij doop of avondmaal of er zelfs maar op wijst. Wel in onze kerkorde. Dat is zeer gewaagd. Om zo'n waagstuk te ondernemen moet je goede argumenten hebben. Wie die argumenten niet opnieuw doordacht heeft, moet maar geen formulieren formuleren.
- 15 En ga pas daarna aan de slag.
2. Wees beknopt en bescheiden. De kerkorde stellen de formulieren *verplicht*. Weerhoudt je daarom van uitgebreid nuttig onderwijs en beperk je tot verplicht onderwijs. Meer niet.
- 20 3. Citeer vooral letterlijk de Bijbel en laat de rest zoveel mogelijk achterwege. Volgens mij heeft de Schotse kerk als adagium: if it's not in the bible, it should not be in the church. Het praat zo veel makkelijker met jong-gelovigen als je kunt zeggen: 'dit staat in de Bijbel'. Daar hebben ze honger naar. Wijsheid en zegen!

Aanvullende notitie rapport deputaten evangelisatie betreffende de behoefte aan mentoraat voor de evangelisten naar art. 4 K.O.

5 Deputaten ontvingen een verzoek vanuit de classis Haarlem om de mogelijkheden te onderzoeken om te voorzien in mentoraat voor beginnende evangelisten.

10 Contact en correspondentie met de vertrouwenscommissie die hierin vanuit de synode een taak heeft, leverde op dat zij in samenwerking met het Steunpunt Kerk&Werk geen mogelijkheid zien om mentoraat te regelen voor beginnende evangelisten omdat zij zich richten op gemeentepredikanten en het mentoraat ook door gemeentepredikanten wordt verzorgd. Als argument daarvoor wordt voorts aangegeven dat de taak van een evangelist evenals zijn opleiding een andere is dan die van gemeentepredikanten.

Overwegingen

15 Deputaten evangelisatie geven als overweging mee dat in het samenwerkingsverband met Steunpunt Kerk&Werk het 'fenomeen' evangelist als een bijzondere dienaar van Gods Woord alleen in de christelijke gereformeerde kerk voorkomt en kunnen vanuit dat oogpunt bovenstaande reactie begrijpen.

20 Deputaten evangelisatie zijn evenwel van oordeel dat evangelisten, conform de geldende kerkorde, als bijzondere dienaren van Gods Woord worden aangemerkt in onze kerken, al is het onder een andere regeling en voor een ander type gemeente. Deputaten delen ook het oordeel van de classis Haarlem dat het goed zou zijn om erin te voorzien dat er een regeling komt waardoor ook beginnende evangelisten een mentor krijgen toegewezen voor
25 de periode van twee jaar.

30 Evangelisten hebben over het algemeen een andere achtergrond en opleiding dan de predikanten die hun opleiding aan de TUA afronden. Dit maakt dat het niet alleen voor de geestelijke begeleiding van betekenis is om een mentor aan de evangelist toe te wijzen, maar dat het ook van belang is met het oog op het verbinden van het werk van de evangelist met het kerkverband.

Voorstel tot besluit

35 Deputaten stellen daarom voor om de regeling voor de toewijzing van mentoren uit te breiden en ook een mentor beschikbaar te stellen voor beginnende evangelisten. De uitvoering hiervan te geven aan de vertrouwenscommissie die hiervoor regelingen treft samen met deputaten evangelisatie en het Steunpunt Kerk&Werk. Dit laatste om in de communicatielijnen te werken via dezelfde afspraken.

40 Deputaten evangelisatie zijn bereid om zo nodig ondersteuning te bieden bij het zoeken naar mentoren die geschikt en bekwaam zijn om mentor te zijn voor beginnende evangelisten.